

OMLIGGENDE

EN

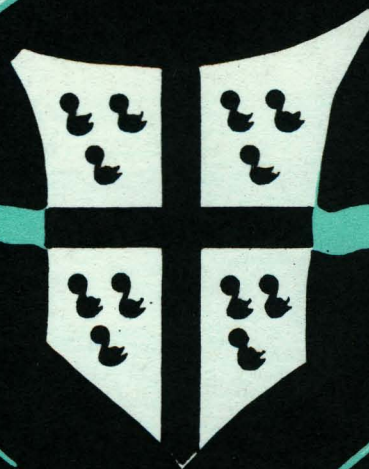
IZEGEM

VOOR

PERIODIEK

HEEMKUNDIGE

Ten Mandere

INHOUD

INHOUD

1. Inhoud		1
2. Izegem honderd vijftig jaar geleden	Jos. Bourgeois	3
3. III. : 't Centrum van Izegem 150 jaar geleden	A.B.	7
4. De Nieuwstraat	Jos. Bourgeois	15
5. III. : Plan van de Nieuwstraat (1826-1827)	A. Vandromme	17
6. III. : Straten van vroeger en nu : de Nieuwstraat		18
7. De St.-Crispijngilde te Izegem	Roger Bekaert	20
8. III. : Het bestuur van de St.-Crispijngilde in 1881	A.B.	27
9. III. : De vlag van de St.-Crispijngilde		31
10. III. : Programma van het avondfeest van 1890		42
11. Vraag en antwoord	A. Vandromme	46
12. Actueeltjes nr. 28 (655-701)	R. Leroy	47
13. III. : Actueeltjes in beeld		49
14. Snippers nr. 9	A. Vandromme	55

IZEGEM, HONDERD VIJFTIG JAAR GELEDEN

Enkele belangrijke documenten uit het Stedelijk Archief laten ons toe een blik te werpen op onze stad en zijn bevolking anderhalve eeuw geleden.

De geraadpleegde documenten zijn: het Landboek (Terrier), met bijhorende plans, van 1825 en het bevolingsregister van het Centrum afgesloten op 31 december 1826.

Wij publiceerden in de voorgaande nummers van "Ten Mandere" reeds enkele dezer kadastrale plans met de aanduiding van de eigenaars en de bewoners van de huizen.

Deze bijdrage heeft voor doel nader kennis te maken met de bevolking, haar samenstelling, haar bestuurlijke inrichting en vooral haar sociale en economische instelling.

De stad telde in 1825, 1340 woonhuizen waarvan 141 hofsteden (grote en kleine). Daarvan zijn in het centrum 678 woonhuizen en 2 hofsteden gelegen.

Jammer genoeg kennen wij het aantal inwoners in die tijd niet. De volkstelling van 1786 gaf volgende totalen: 6.515 inwoners waarvan 4.500 communicanten tzt. ouder dan 12 jaar.

De daarop volgende twintig jaar, met zijn oorlogen, franse revolutie en bezetting, de godsdienstvervolging, de deportatie van recruten voor het franse leger welke aanleiding gaven tot het vertrek van velen naar veiliger oorden, vooral gezeten burgers en jongelui, waarvan velen nooit terugkwamen, waren zeker niet bevorderlijk voor de aangroei der bevolking, wel integendeel. Waar het aantal geboorten ongunstig beïnvloed werd door de omstandigheden stellen wij vast dat bij de inwoners van het centrum slechts 58 ingewekenen zijn tussen 1795 en 1810, terwijl het aantal sterfgevallen gedurende dezelfde periode abnormaal hoog zal geweest zijn ingevolge de boven geschetste toestanden.

Eerst in 1810 komt er een zekere kentering ten goede ingevolge de rustiger tijden en de heropleving van de handel en nijverheid; zo stellen wij vast dat in de periode 1810-1826 niet minder van 338 personen ingeweken zijn en dat voor het centrum alleen.

Uit dit alles mogen wij besluiten dat het aantal inwoners in 1826 zeker niet hoger zal gelegen hebben dan bij de volkstelling van 1786.

De gegevens omtrent de bevolking betreffen alleen het Centrum. Dit Centrum beperkt zich tot de volgende huidige straten: Brugstraat, Baertshofstraat, Kasteelstraat, Markt en Marktstraat, Gentstraat tot en met het huis Guido Missiaen, bloemist op de noordkant en het huis Aug. Defauw op de zuidkant, Papestraat, Kortrijksestraat, Meense- en Slabbaerdstraat, deze laatste drie tot ongeveer op de hoogte van de Kasteelbeke (Kestelootbeke), St. pietersstraat, Kerkstraat, Kloosterstraat, Roeselaarsestraat tot ter hoogte van de huidige O.L. Vrouwstraat, Kruisstraat, Wijngaardstraat, Nieuwstraat, Melkmarkt en Melkmarktstraat, Hondstraat, Kruisplaats, Stationstraat, Wulvenstraat en Korenmarkt. Alle andere thans bestaande straten in het huidige Centrum zijn nieuw of eerst later door uitbouw bij het centrum gekomen. Alleen de Krekelstraat is oud doch werd toen bij het landelijke gerekend daar zij nagenoeg niet bebouwd was.

In de gegeven omstandigheden is het natuurlijk niet mogelijk een totaal beeld te scheppen van de bevolking. De gegevens omtrent de bevolking in het landelijk gedeelte ontbreken. Nochtans daar het hier gaat over ruim meer dan de helft van de woningen en van het aantal inwoners kunnen deze gegevens een, zij het dan ook beperkt, objectief inzicht geven.

B E V O L K I N G

De bevolking bestaat uit 3.500 inwoners gehuisvest in 680 huizen en samengesteld als volgt :

	Tot e/m 10 j.	11 tot 20 j.	21 tot 30 j.	31 tot 40 j.
Mannen	471	325	323	186
Vrouwen	409	336	362	241
Totaal	880	661	685	427

	41 tot 50 j.	51 tot 60 j.	61 tot 70 j.	71 tot 80 j.
Mannen	174	138	87	36
Vrouwen	155	121	94	27
Totaal	329	259	181	63

	81 tot 90 j	meer dan 90 j.	TOTAAL
Mannen	6	geen	1.746
Vrouwen	9	geen	1.754
Totaal	15	geen	3.500

Dit komt tevens tot uiting bij de bezetting van de woningen: gemiddeld 5 per woning, overwegend jonge en weinig talrijke gezinnen.

De oudste inwoner is Van Wayenbergh Cécilia wed. Ruyfflet Joannes, vroedvrouw, 90 jaar. Het jongste kind is Nuyttens Urbanie, dochter van Jan. Bapt. en VandeMoortele Barbara, 3 dagen, geboren 28 dec. 1826.

Er wordt nu ook wel eens de opmerking gemaakt dat er meer weduwen zijn dan weduwnaars. Dit blijkt ook toen het geval te zijn, want er zijn 62 weduwen en slechts 48 weduwnaars.

De jongste weduwnaar is Joannes Lapeire, 28 jaar, barbier, vader van een driejarig kind; de jongste weduwe is de 31jarige Josefine Casteels, weduwe van Rochus Kesteloot en moeder van 4 kinderen, respectievelijk 11, 7, 4 jaar, en 10 maand oud.

O V E R H E I D S P E R S O N N E E L

A) RIJKSPERSONEEL.

Rijksontvanger: Carel VANRUYMBEKE, 38 jaar, geboren te Brugge, komt in 1822 van s'Gravenhaeghen (Nederland) is gehuwd met Henriette Vandewalle uit Izegem en woont op de Grote Markt (nu apotheek Christiaens).

Bediende bij de Rijksontvanger: LONGO Jean Philippe, 35 j., geboren te Brussel, gehuwd met Barbara Leroux uit Nivelles, kwam in 1825 van Oostrozebeke en woont in te Ketelstraat.

Bode bij de Rijksontvanger: Hoornaert August, 26 j., jonggezel, komt uit Torhout; hij woont in bij de Rijksontvanger.

Vrederechter : CLEMENT Ferdinand, 57 jaar, Izegemnaar, gehuwd met Coleta Gaytant uit Roeselare, 37 jaar; woont op de Grote Markt (nu patisserie Vansteenkiste).

Greffier bij het Vredegerecht: GERNAY Joannes, 40 j., ongehuwd, geb. te Kortrijk, sedert 1817 te Izegem en woont in de Nieuwstraat (nu Notaris Donck)

Beveldrager bij het Vredegerecht: DELRUE François, 28 j., ongehuwd, geboren te Ieper en woont sedert 1817 bij zijn ouders in de Marktstraat (nu huis VandenAvene).

Kantonnier: BOSSUYT Pieter Josef, ongehuwd, woont in de Gentstraat, hoek van de Kerkstraat (huis Jer.Christiaens).

Veldwachters: 1. MARCK josef, 58 j., komt uit Schaesberg (Nederland) en is gehuwd met Jeanne Vanhoutte uit Izegem; woont Koornmarkt (nu Patisserie Van Aelst).

2. COLOMBO Michel, 50 j., is geboren te Giavenna (Italië) komt in 1805 uit Koeckeare en is gehuwd met Warlop Maria uit Kortrijk.

Notarissen : 1. COUCKE Pieter, 49 j., ongehuwd, geboren te Izegem, woont in de Gentstraat (nu huis Gasquet).
2. GELLINCK Josef, weduwnaar, 60 j., geboren te Izegem, woont in de Marktstraat (nu winkel Fil d'Art-Deforce-Decaigny).

B) STEDELIJKE OVERHEID EN PERSONEEL

Burgemeester: Notaris Pieter COUCKE (zie hierboven: notarissen)

Stadsontvanger: Arnoldus VANDOMMELE, 58 j., jonggezel, woont op de Grote Markt, nu nr 14 (D.Vangheluwe-Vermote).

Politiecommissaris: Lodewijk ANGILLIS, echtg. Vandeputte Theresia, 51 j., geboren te Menen, komt van Roeselare en woont in de Roeselarestraat (nu Pastorie H.Hartparochie).

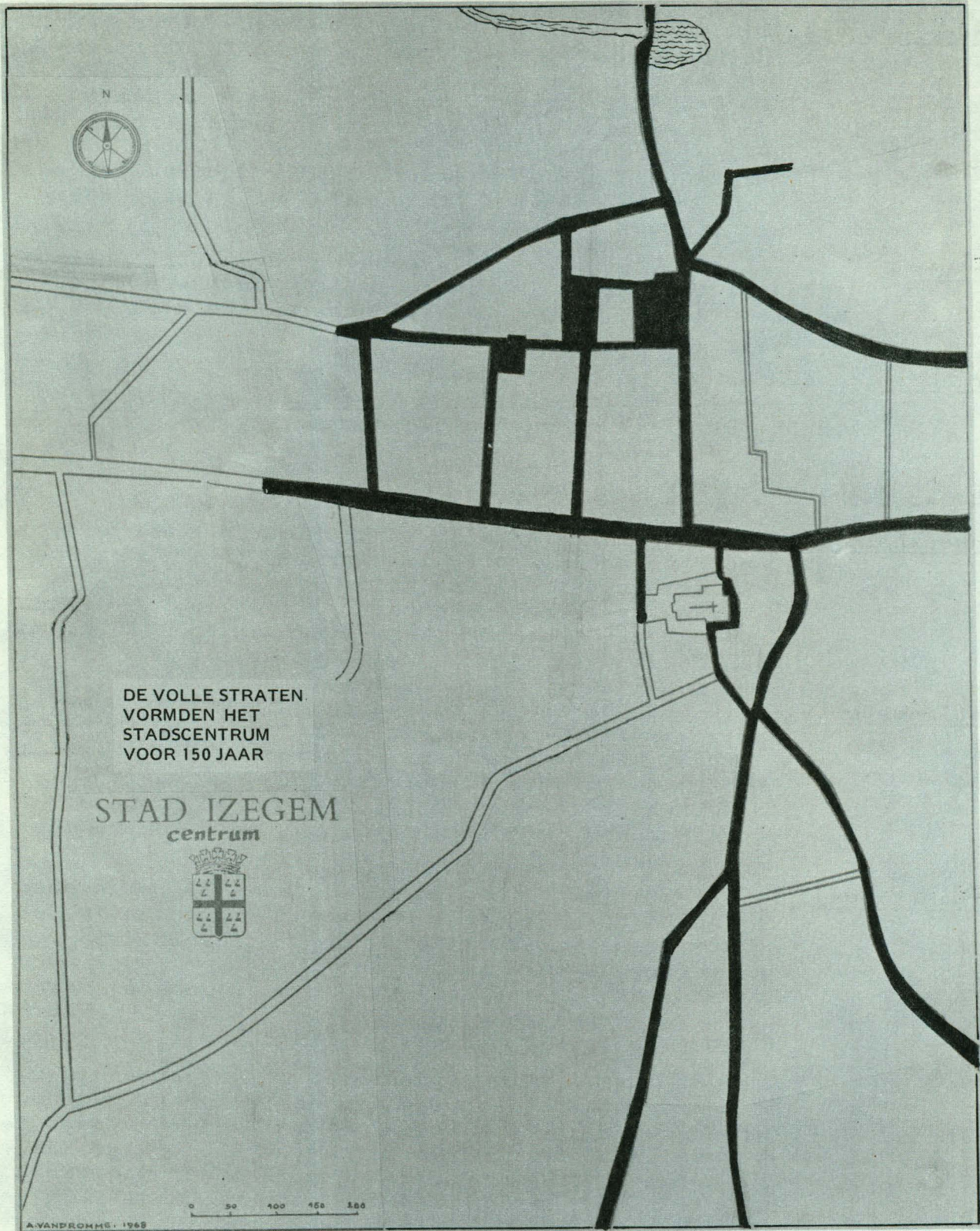
Stadsomroeper (Belleman): Petrus VANDEWALLE, 56 j., weduwnaar, woont in de Nieuwstraat (huisjes afgebroken, nu Dr Swijngedouw en Sintobin-Allewaert).

Nachtwaker : Michel DEJONGHE, 58 j., weduwnaar, woont in de Nieuwstraat (huisje afgebroken, nu Corteville).

Stadsbode : Joannes DESMET, 75 j., jonggezel, woont in de St.Amandstraat (huisje afgebroken, nu garages).

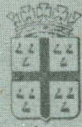
P A R O C H I E, G E E S T E L I J K H E I D E N K E R K B E -
D I E N D E N.

Pastoor : DESMEDT Guillaume, 64 j., geboren te Waerschoot, komt uit deze gemeente aan in 1812.

DE VOLLE STRATEN
VORMDEN HET
STADSCENTRUM
VOOR 150 JAAR

STAD IZEGEM
centrum

0 50 100 150 200

- Onderpastoors: 1) SONNEVILLE Francis, geb. te Destelbergen en kwam in 1821 van Torhout, woont in de Pastorie in.
- 2) VANHECKE Raymond, 31 j., geb. te Roeselare, aangekomen in 1824, woont in het onderpastoors-huis (nu Parochiaal Centrum).
- 3) VANDERSTRAETEN Theodor, 29 j., geboren te Gent, komt in 1825 uit Eeklo en woont in bij onderpastoor Vanhecke.

Koster : DETOLLENAERE Petrus, 32 j., geboren te Hussen (Nederland); kwam alhier als koster in 1814 en huwde Vande-moortele Amelie. Woont in de Gentstraat (nu deel van woonhuis J. Carpentier).

Organist : CLEMENT Benoit, 68 j., ongehuwd, Izegemnaar van geboorte, woont in bij de familie Emanuel Vanhaverbeke in de St. Pieterstraat (huidig nummer 1).

Z I E K E N _ E N _ G E Z O N D H E I D S Z O R G .

- Geneesheren: 1. COOLEN Jean François, echtg. Neiryneck Marie, 50 j., geb. te Roeselare, kwam hier aan in 1802 en woont in de Marktstraat, nu huis J. Verstraete.
2. OOGHE Josef, echtg. Vanbalberghe Julia, 35 j., geboren te Langhemark, kwam hier aan in 1816, woont in de Nieuwstraat (nu huis Corteville).

- Heelmeesters: 1. QUAGHEBEUR Dominicus, echtg. Hinnekindt Amelia, Izegemnaar van geboorte, vestigde zich alhier in 1825, komt van Jabbeke. Hij woont in de Kasteelstraat (nu huis Ed. Deryckere).
2. WOLFCARIUS Petrus echtg. Tack Marie Therese, 43 j. Izegemnaar, woont in de Nieuwstraat (nu huizen Wed. Verstraete en Vandenbussche).

- Vroedvrouwen: 1. RUYFLET Victorine, 56 j., en haar 90jarige moeder VANWAYENBERGH Cécile, wed. Ruyflet, wonen in de Kasteelstraat naast het huis van heelmeester Quaghebeur (zie hierboven).
2. VANDERHEEREN wed. Bernard, en haar dochter Regina, 24 j., wonen in de Nieuwstraat (huisjes afgebroken, nu Dr Swijngedouw en Sintobin-Allewaert).

N.B. De bevallingen werden over het algemeen door de vroedvrouwen ten huize van de toekomstige moeder gedaan met de hulp van een meestal oudere vrouw die voor was en onderhoud zorgde en enkele dagen tijdens het herstel van de moeder het huishouden waarnam. Deze hulp noemde men alhier "de achterwaringe". In geval van verwikkelingen of moeilijke bevallingen werd door de vroedvrouw beroep gedaan op de heelmeester. Rijke lui en begoede burgers riepen gewoonlijk samen met de vroedvrouw van begin af aan de hulp van de heelmeester in.

Voor het verschil tussen geneesheer en heelmeester verwijzen wij naar het nummer 3, VII jrg pag.42 van "Ten Mander".

Zusters van Liefde: Deze zusters, vier in getal, deden aan ziekenhulp, aan huis.

Het waren: 1) VANDAELE Coleta, 35 j., overste
2) WALLAYS Barbara, 32 j.,
3) CALLENS Rosalie, 30 j., allen uit Izegem
en 4) STEEN Victoria, 26 j., uit Hooglede.

O N D E R W I J S.

a) STADSSCHOOL

Bij de verkoop van het kloostergoed door de Franse Overheid was een groot deel aan de stad overgemaakt bij gebrek aan kopers. Dit deel strekte zich uit van de Kloosterstraat tot aan het huidige huis Louis Crochon. Een deel werd naderhand verkocht, nl. langs de Kloosterstraat aan Joannes Doorme, koopman; het deel tussen het huidige postkantoor en voorgaande eigendom Doorme werd als linnenmarkt opgericht. Op het resterende werd een stadsschool voor jongens en meisjes opgericht (nu Postkantoor, Nijverheidsschool, Baron de Pélichystraat, en de huizen langs de Roeselaarsestraat tot het huis Crochon).

In 1826 was er slechts één onderwijzer, nl. Theodoor ABEEL, 30 jaar.

b) ARMENSCHOOL, ZUSTERS VAN MARIA, GENTSESTRAAT (nu Lyceum de Pélichy).

In 1810 werd door de familie de Pélichy op de Ceunhaghe kouter een school gebouwd voor de armen. Deze school werd in 1811 opengesteld. Kosteloos onderwijs werd er verstrekt aan de behoeftigen terwijl er een afdeling betalende leerlingen aan toegevoegd werd. Het onderwijs werd toevertrouwd aan de Zusters van Maria van Ingelmunster.

In 1826 waren er dertien zusters :

Vandenbriucke Marie Anne, Overste, 52 j., geb. te Tielt
Bazyn Régina, 50 j., geb. te Ardooie
Tanghe Victoria, 42 j., geb. te Izegem
Vanhaverbeke Eugenie, 33 j., geb. te Menen
Vandenberghe Barbara, 32 j., geb. te Harelbeke
Dejonckheere Marie Anne, 35 j., geb. te Oekene
Allemeersch Theresia, geb. te Tielt
Gernay Colette, 35 j. geb. te Kortrijk
Wallaert Rosalie, 29 j., geb. te Kortrijk
Semetier Philippine, 28 j., geb. te Kanegem
Morel Adelaide, 23 j., geb. te Izegem
Holvoet Theresia, 25 j., geb. te Kuurne
Deleu Theresia, 29 j., geb. te Izegem

c) Een school waarvan weinig gekend is was deze in de Pa-
pestraat (huidige huizen nrs 6 en 8 naast de onderpastorij).
Er waren drie onderwijzeressen. Vermoedelijk gold het hier een
private school voor betalende leerlingen.

De onderwijzeressen waren :

Naert Godelieve Rosalie, 56 j., geb. te Izegem, schoolvrouwe,
Dutoit Amelia, 31 j., geb. te Oekene, schoolvrouwe,
Maes Rosalie, 18 j., geb. te Izegem, schoolvrouwe.

Deze onderwijzeressen woonden in gemeenschap in een huis toe-
behorende aan Eugene Meesschaert, winkelier. De eigenaar woon-
de op de hoek, vroeger "Het Kruiske".

N.B. Het is waarschijnlijk dat er nog andere onderwijsgelegen-
heden waren. Een deel van het onderwijs werd verschaft door
particulieren in hun eigen woning. Deze onderwijzers of onder-
wijzeressen deden het zeer dikwijls als nevenberoep en bijver-
dienste.

D I E N S T E N   E N   V E R Z O R G I N G .

KLEDING

Kleermakers en klermaaksters	52
Naaisters	92
Brèisters	2

VOEDING EN GENOTSMIDDELEN

Bakkers en bakkersgasten	39	Zwijnsverkoper	1
Zoetekoekbakker	1	Koopman in schapen	1
Vleeschhousers en slagters	20	Bloempelder	2
Wijnhandelaars	6	Winkeliers (mannen)	72
Brouwers	7	(vrouwen)	31
Brouwersknechten	3	Winkeldochters	2
Melkverkopers	3	Snuifmaker	1
Herbergiers	29		

L A N D - E N   T U I N B O U W .

Er zijn van de 141 hofsteden (kleine en grote) slechts twee
hofsteden in het centrum gelegen nl. de oude hofstede van de
Prins (het oud kasteel of Baertshof, in 1843 afgebroken voor
het aanleggen van de spoorweg en de hofstede Vanhaverbeke in
de Meensestraat (tussen Slabbaerd- en Meensestraat, Bakkerij
"Ons eigen brood").

Als landbouwers hebben wij dus alleen de drie gezusters Baert
op de Kasteelhoeve en de twee gebroeders Vanhaverbeke in de
Meensestraat.

Verder vinden wij :

1 landman (boer) op Baertshof	2 boomsnijders
13 hoveniers	2 paarde knechten (Baertshof)
2 schaapherders (Baertshof)	1 hagenbinder
1 zwijndrijver	

V E R V O E R

Voermannen	27
Huurhouder	1

Het groot aantal voermannen dient gezien in het licht van die tijd. Er is geen spraak van spoorweg, terwijl het vervoer te water via de Mandel totaal is uitgevallen. Er is enkel de diligentie of postwagen tussen Roeselare-Gent en Kortrijk over Izegem als openbaar vervoer. Dit laatste beperkt zich tot klein stukgoed.

V E R S C H E I D E N E

EDELSMEEDKUNST

Goudsmeden	2
Zilversmeden	5
Horlogemakers	5

ALLERLEI

Pottenbakkers	3
Mandenmakers	7
Gareelmakers	5
Pijpemakers	1

H U I S P E R S O N E E L

Dienstknechten	13
Meiden	65
Kindermeid	1
Dagloners en losse werkmannen	73

H A N D E L E N N I J V E R H E I D

a) LINNEN EN WOLNIJVERHEID

Deze eeuwenoude Izegemse nijverheid kende na 1815 een grote heropbloei, vooral dank zij de openstelling van de Engelse markt. Daar ook deze nijverheid landelijk zeer verspreid was (praktisch in elk huis werd er gesponnen en talrijk waren de landelijke huiswevers) mogen wij voor de ganse stad, vooral wat spinners en wevers betreft, het aantal hieronder vermeld, ruimschoots verdubbelen.

Spinners ; mannen	149	Lijnwaadkopers	10
vrouwen	487	Getouwmakers	5
Wevers(linnen en wol)	36	Kammeslagers	3
Lintwevers	14	Riemakers	2
Vlashandelaars	26	Ekeldraaiers (1)	16
Wollekammers	7	Blekerijen	1
Katoenfabrikant	1	Ververs	1
Garenkopers	51	Bleekblauwmolen	1

(1) De ekel (hekel) was een borstel door de vlassers gebruikt om de draden na het zwingelen te reinigen. (oude spreuk: over de ekel halen = over iemand kwaad spreken - iemand zijn waarheid zeggen).

b) SCHOENNIJVERHEID

Deze nijverheid staat nog in haar kinderschoenen maar zou geleidelijk ingevolge het vakmanschap van de Izegemse schoenmakers tot een ongehoorde bloei komen om eens de kwijnende en teleurgangende linnennijverheid geleidelijk op tr slorpen.

Schoenmaker	171
Huidevetterij	3
Handschoenmaker	1
Klompemakers	7

c) HOEDENMAKERIJ

In deze nijverheid, welke volledig uitstierf, waren 54 mannen tewerkgesteld. De bijzonderste hoedenmakerijen waren deze van Johannes DEVOS op de Grote Markt (nu huis Raymond Werbrouck), Petrus VANMELLAERTS in de Marktstraat (nu huis Maes) en VANWTBERGHE Jan François op de Grote Markt (nu Vlaams Huis).

d) BORSTELMAKERIJ en HOUTDRAAIERIJ

Deze nijverheden waren net zoals nu op elkander aangewezen.

Borstelmakers	58
Houtdraaiers	16

Ook deze nijverheid zou zich derwijze uitbreiden dat zij in de eerste helft van deze eeuw samen met de schoennijverheid de basisnijverheid werd van de Izegemse economie.

e) HOUT- en BOUWNIJVERHEID

Zagerijen	5	Metsers	19
Timmermans-schrijnwerkers	13	Steenbakker	1
Stoeldraaiers	5	Glazenmakers	3
Beeldsnijders	8	Schilders	5
Vliegerdraaiers	3		

f) SMEDEN en AANVERWANTE BEROEPEN

Paardesmeden	7	Blikslagers	1
Gewone smeden	2	Koperslagers	1
Slotenmakers	7		

Er zijn verder nog 7 schrijvers of geemployeerden.
Op 3.500 inwoners zijn er 1759 actief waarvan slechts 73 zonder bepaald beroep (dagloners en losse werkmannen).

Wanneer wij het aantal inwoners verminderen met het aantal tienjarigen dan stellen wij vast dat ruim 67 % der inwoners beroeps halve in het leven onzer stad betrokken is, waarvan 710 vrouwen of 45 % van het aantal vrouwen ouder dan 10 jaar.

Dit cijfer is wat de vrouwen betreft nochtans relatief en dient merkkelijk hoger gesteld daar voor sommige beroepen de vrouwen, als huishoudster opgegeven, actief aan het beroep van de man deelnamen; denken wij maar aan de winkeliers, de bakkers, de handelaar, de herbergiers, de kleermakers en zelfs de schoenmakers waarvan het gekend is dat veel naaiwerk door de vrouwen werd gedaan.

Toen tengevolge van de doorgedreven mecanisering van de spinnijverheid de crisis in deze nijverheid uitbrak, waren het in hoofdzak de vrouwen die aanvankelijk het zwaarst getroffen werden: het zouden de opkomende schoen- en borstelnijverheden zijn die naderhand deze werkkrachten zouden opslorpen.

Van gepensionneerden als dusdanig is er in die tijd geen sprake: dertien personen oefenen geen eigenlijk beroep uit: het zijn eigenaars, bijzonderen (kapitaalkrachtigen).

Het zijn :

- BERLAMONT Antoon, 69 j., echtgenoot BONTE Desideria, Roeselarestraat (nu huis Crochon)
- Wed. DEMONIE Joannes, 86 j., Marktstraat (nu huis Simoens)
- DENIJS Philippe, echtg. CRUEPELANT Godelieve, 70 j., Grote Markt, (nu huis Demeulemeester)
- DERAEDT Ignatius, echtg. VANNESTE Victoria, Gentstraat (nu huis Guido Messiaen, bloemist)
- MAES Gaspard Charles, 69 j., wedr, Marktstraat, hoek Grote Markt, (huis Wyffels); Hij was tevens advocaat, het was zijn vrouw die in 1798 na de boerenopstand (Brigandszondag) de stad redde van de totale verwoesting door de franse troepen, door te midden van de Grote Markt, op haar knieën, aan de bevelvoerende franse officiers, namens de bevolking vergiffenis te vragen. De officier, onthutst door zoveel grootmoedigheid van deze voorname dame, verzamelde onmiddellijk zijn soldaten en verliet de stad zonder zijn voornemen, de stad plat te branden, ten uitvoer te brengen.
- VANDENBOGAERDE Jozef, 34 j., echtg. MAES Theresia, schoonzoon van bovenvermelde, woonde bij hem in. Hij was de grootvader van de latere burgemeester Valer Vandenbogaerde. Hij was zelf burgemeester van 1830 tot 1832.
- MAES Carel Jacobus, 63 j., echtg. LEENKNECHT Catherine, Nieuwstraat (nu Carlos Verstraete).
- THIERS Marie-Jeanne, weduwe Pieter BOSSUYT, 80 j., Wijngaard -

RO TSAERT Camille wed. de LIGNE Louis, Marktstraat (nu Dr Verhamme).

VANDECASTEELE Edouard, echtg. VANGHELUWE Theresia, 60 j., Brugstraat (oud huis Amand Vandenberghe).

VANDEMOORTELE Jean François, echtg. VANZEVEREN Joanna, 60 j., Papestraat (nu Carlos Elarysse).

VANWTBERGHE Marie-Jeanne wed. VANDERHEEREN, 83 j., Roeselarestr. (nu Depoortere-Defoort).

VYNCKE Ludwina wed. DENYS Jan-Baptiste, 72 j., Gentstraat (nu ateliers Ghekiere).

BIJZONDERE UITGAVEN "TEN MANDERE"

1. YSEGHEM VAN SANDERUS (1640) 50 FR.
2. ISEGHEM VAN FR. DE BAL (1746) 50 FR.
3. NOTITIEBOEKSCHEM VAN J.B. V.D.WALLE 100 FR.

TE VERKRIJGEN :

SECRETARIAAT-STADHUIS- IZEGEM

DE NIEUWSTRAAT

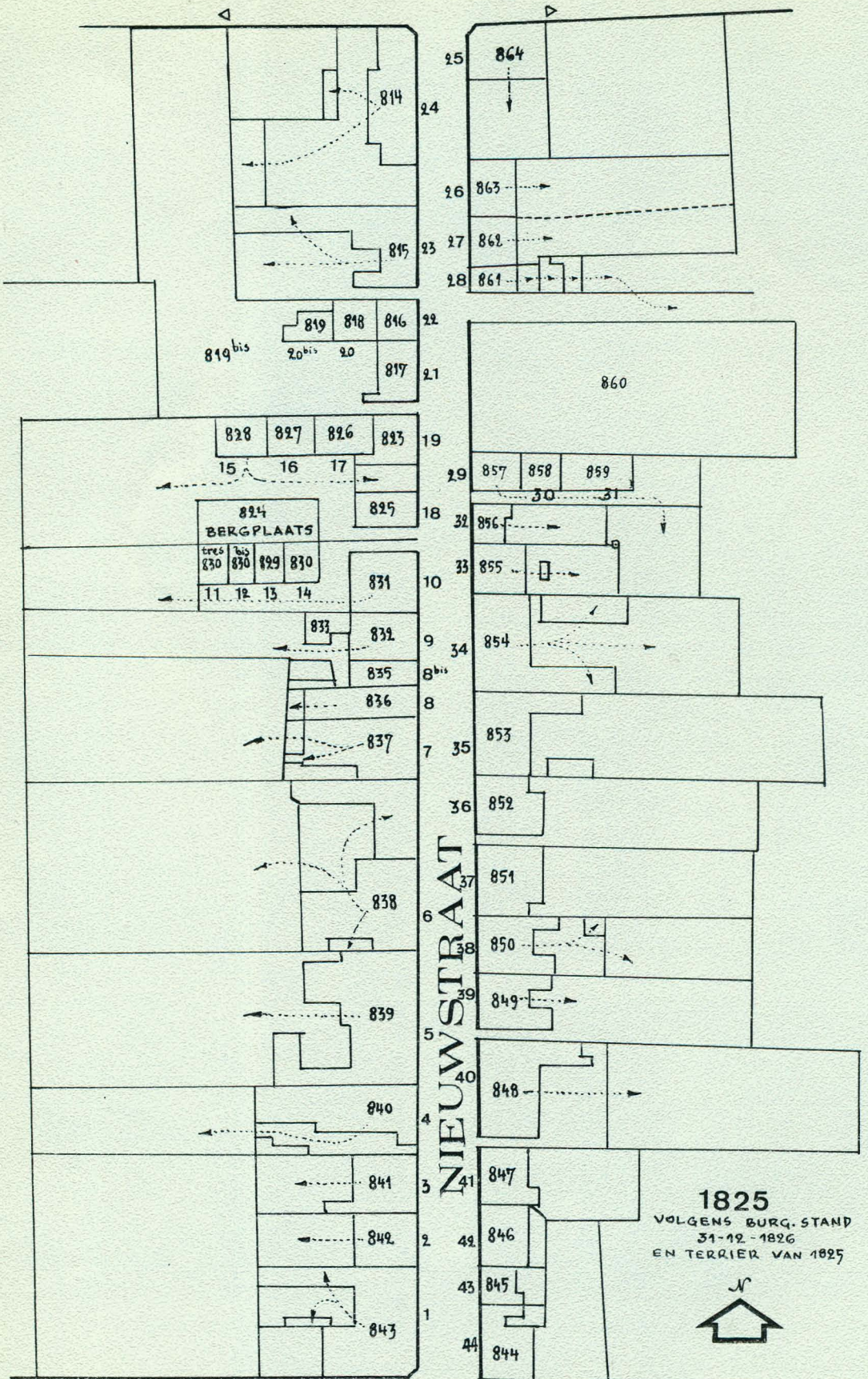
1826 - 1827

Kad.nr.	Eigenaar	Huisnummer	Bewoners
843	Petrus Laridon	= 1	Petrus Laridon - Decoutere herbergier
842	Disch van Izegem	= 2	Joannes Comyn - Roose houtdraaijer
841	François Lapeire	= 3	François Lapeire - Sab schoenmaker
840	Wed. Judocus Wolfcarius	= 4	Louis Bossuyt-Wolfcarius, koopman en Wolfcarius Angela met Abeel Rosa
839	Petrus Wolfcarius	= 5	Petrus Wolfcarius - Tack heelmeester
838	Karel Maes	= 6	Karel Maes - Leenknecht rentenier
837	Dr Josef Ooghe	= 7	Josef Ooghe - Vanbalberghe geneesheer
836	Gezust.Vanbalberghe	= 8	Jacoba, Therese en Joanna Vanbal- berghe, spinners
835	Petrus Wolfcarius	= 8bis	Spriet Louis metser
832	Idem	= 9	Joannes Sab - Verhulst beeldsnijder
831	Henri Vanstappen	= 10	Henri Verstappen - Verhelle schoenmaker
830ter	Idem	= 11	Michel Dejonghe en dochter nachtwaker
830bis	Idem	= 12	Wed.Jan Sabbe en kinderen spinners
829	Idem	= 13	Zulma Vermote met kinderen Dobbels spinners
830	Idem	= 14	Wed.Bernard Vanderheeren en kinders vroedvrouw - schoenmakers
828	Ameye - Deraedt	= 15	Petrus Vermote - Schelpe kleermaker

827	-	Ameye - Deraedt	= 16	-	Benignus Biesbrouck - Sabbe hoedenmakersgast
826	-	Idem	= 17	-	Jacobus Schotte - Dobbels werkman
825	-	Idem	= 18	-	Joannes Vandendriessche - Desmet werkman
823	-	Idem	= 19	-	Petrus Strynckx - Nieuwenborgh werkman
819	-	Joannes Gellinck	= 20	-	Victorinne Claerhout spinster
817	-	Idem	= 21	-	Karel Sintobin - Maes houtdraaiier
816	-	Idem	= 22	-	Edouard Renier - Pillaert schoenmaker
815	-	Hilarius Vanneste	= 23	-	Hilarius Vanneste - Windels bakker
814	-	Wed. Jan Bapt. Vandewalle	= 24	-	Wed. Vandewalle en kinderen herbergierster
864	-	Petrus Demonie	= 25	-	Petrus Demonie - Derynck winkelier (grootvader van Justine Demonie overste H. Familie te Tielt)
863	-	Eugène Delabeau	= 26	-	Martha en Thecla Vandenbulcke naaisters
862	-	Idem	= 27	-	Petrus Tanghe en kinderen metser
861	-	Wed. Franc Roose	= 28	-	Wed. Eugene Bruneel en kinders naaisters
857	-	Joannes Baert	= 29	-	Antoine Noncle - Thillieu schoenmaker
858	-	Idem	= 30	-	Wed. Jacobus Verhelle spinner
859	-	Idem	= 31	-	Ignatius Vanyseghem - Davice spinner
856	-	Idem	= 32	-	Karel Vermeersch - Allaert schoenmaker
855	-	Petrus Dekeyser handelaar	= 33	-	Jean Roche - Delombaere geëmployeerde
854	-	Idem	= 34	-	Petrus Dekeyser en kinderen winkelier
853	-	Yvo Bouton, Wervick	= 35	-	Joannes Gernay greffier v.h. vredegerecht
852	-	Petrus Demonie	= 36	-	Maria Debal bijzondere

KOORNMARKT

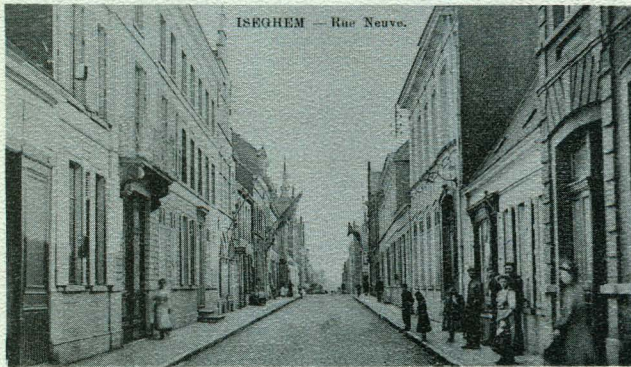
ROESELARESTR.

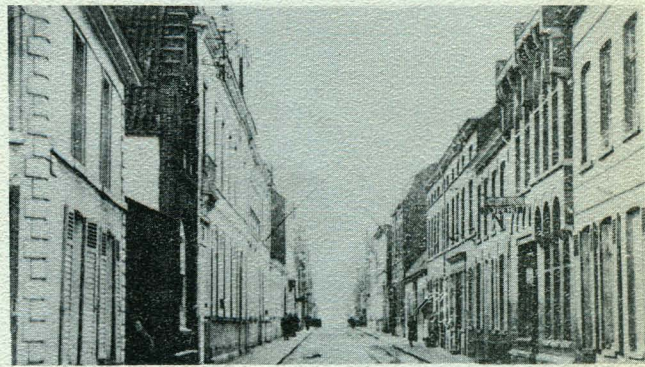
1910 — Zicht naar de Korenmarkt met bomen.

± 1900 — Links "De Trompet" en postkantoor (3e huis links) — Rechts de winkel van Pardou

W.O.I. — Zicht naar 't zuiden toe.

1925 — Vanaf Korenmarkt naar 't postkantoor toe.

1935 — Zicht vanaf de Korenmarkt

1950 -- Z.O.-hoek met de Generale Bankmaatschappij.

1972 — De westkant van de Nieuwstraat.

1972 — In plaats van de bank vinden we de confectiezaak "Modegril".

851 - Theresia Holvoet	= 37 - Joannes Paurisse - Comijn wollekamer
850 - Petrus Rommel	= 38 - Petrus Rommel - Windels vlaskoopman
849 - Francis Robijn	= 39 - Francis Robijn - Dumal koperslager
848 - Wed. Haese	= 40 - Wed. Jan Bapt. Haese lijnkoopster
847 - Kinderen Cypriaen - Vanneste te Brugge	= 41 - Jacobus Eeckhout - Vandenbussche voermap
846 - Charles-Louis Degryse	= 42 - Charles-Louis Degryse-Verschoore timmerman
845 - Disch van Izegem	= 43 - Petrus Bourgeois - Egels kleermaker
844 - Idem	= 44 - Louis Spriet - Hinnekindt glazemaker

DE ST.-CRISPIJNGILDE TE IZEGEM

VAN 1882 TOT 1913.

GILDEN : HISTORISCHE ONTWIKKELING

DE GILDE (*gilda, corporation, métier, ambacht*) was een vereniging van personen die eenzelfde ambacht uitoefenden. Ze zijn in verschillende landen op zeer uiteenlopende tijden ontstaan. De oudste in Italië dateren van de 10° eeuw. In Engeland en Duitsland in de 13° eeuw. In Frankrijk vindt men ze reeds in de 12° eeuw. Over het algemeen wordt aangenomen dat ze ontstaan zijn uit verenigingen van onvrije handarbeiders op de vroeg-middeleeuwse landgoederen. Langzamerhand verwierven deze arbeiders hun vrijheid, konden zich zelf in de stad vestigen en zetten daar hun verenigingsleven voort. Tegenwoordig echter wordt aanvaard dat de gilde ontstaan kan zijn uit het eigen initiatief der vrije handwerkers, gedrongen door dezelfde behoeften, dus uit een zekere noodzakelijkheid. Naderhand werden ze door de overheid als publiekrechtelijk erkend. Hoe ouder de gilde des te meer treden de GODSDIENSTIGE motieven op de voorgrond. De gilden vereerden hun eigen patroon, hier *sint Crispijn*. Men vierde het patroonsfeest met heilige mis en maaltijd. Drinkgelagen kwamen steeds voor. Men ondersteunde ook de zieke en behoeftigde gildebroeders. De gilden werden bestuurd door een DEKEN en oudermannen. De broeders waren onderscheiden in MEESTERS die een meesterproef hadden afgelegd en zich zelfstandig mochten vestigen; in GEZELLEN die bij de meester inwoonden en in LEERLINGEN, die tegen betaling van leergeld onderricht van de meester in het ambacht ontvingen. Er was de genoemde GILDE - DWANG d.w.z. de verhindering van ambachtsuitoefening buiten de gilde. Hun bloeitijd beleefden de gilden in de 14° en 15° eeuw. Tot het verval van de gilden droeg bij het teloorgaan van de godsdienst, maar vooral de toeneming van het groepsegoïsme, zich uitend vooral in de verscherping van de gilde-dwang tot handhaving van het monopolie. Daartoe dienden eisen betreffende lidmaatschap, als : dure meesterstukken, steeds hogere entreegelden, een bepaald vermogenbezit, geboorte (zonen van lijfeigenen en onwettige kinderen uitgesloten), erfelijkheid van het ambacht (dus alleen zonen van meesters).

GILDEN TE IZEGEM

Aan de hand van dokumenten schrijven over de oudste gilden of eerste schoenmakersverenigingen is bepaald onmogelijk. Geschriften zijn helemaal niet te vinden. Alles wat nu van grote waarde zou zijn is verloren gegaan tijdens de opeenvolgende vernietigingen van de Izegemse halle en belfort. Wij weten wel dat Izegem enig gildeleven gekend heeft naar middeleeuws gebruik.

In 1800 was de hoedennijverheid een van de bijzonderste hier in stad. In 1820 kende men 4 bazen en 100 werklieden in die nijverheid. Ze hadden een gilde gevestigd in "*De Blauwe Kroon*". Ze was bloeiend in 1840 en verkwijnde rond 1860. De bekende familie Dierick die zich reeds in Izegem kwam vestigen rond 1600 en voornamelijk Eduard Dierick hielden van het gildeleven. Wij weten dat er een gilde bestond met lokaal "*Het Paviljoen*" op de Korenmarkt bij Albert (Berten) Demaegt, een gekend muziekmeester in die tijd.

Voor de meer moderne periode zouden wij drie perioden kunnen onderscheiden :

1. DE GESLOTEN GILDE (1840 - 1860)

Toen bestond nog een vorm van GILDE - DWANG, dus een verhindering om vrij het ambacht uit te oefenen. Slechts zonen van schoenmakers werden toegelaten. Uitzonderlijk werd wel eens een jongen uit een noodlijdende familie als leerling aanvaard. De meester-schoenmaker moest de gildereglementen streng onderhouden, op straf de gezellen te zien vertrekken en de leerlingen te zien uitsluiten op gelijk welke andere werkplaats. In 1799 werden door een dekreet van Napoleon alle gilden ontbonden. Zodra Napoleon van het toneel verdween zullen ze wel heropgericht zijn, doch men is slechts zeker dat zij bestaan in 1828. Het volgende kan gelden als bewijs : "Op 26 oogst 1828, ter gelegenheid van het instellingsfeest van baron Vanhuerne - de Puyenbeke op het kasteel Blauwhuis, ging er te Izegem een stoet uit. De Izegemse bazen en knechten namen er deel aan, elk met een praalwagen, waarmee ze respectievelijk de tiende en elfde groep uitmaakten."

Dit gebeurde nogmaals in 1840, toen baron de Pélichy er officieel ingehuldigd werd. Het is slechts in 1840 dat de Izegemse gilde onder impuls van Eduard Dierick een nieuwe bloei beleefde.

In die gilde hadden wij twee afdelingen :

- De eigenlijke gilde van de patroons, met lokaal "*d'Halve Maan*" en sedert 1867 "*Het Paviljoen*" op de Korenmarkt.

- Het ambacht der werklieden, met lokaal "*De Zwarte Leeuw*" op de Korenmarkt, waar men nu de Bank van Brussel aantreft.

De gildefeesten gingen meestal gepaard met luidruchtige feestmaaltijden, drankgelagen en soms baldadigheden.

2. VRIJ BEROEP (1860 - 1882)

Deze periode bracht grote veranderingen mede. In Izegem hadden wij nog in zekere zin het systeem van de gilden. In Noord-Frankrijk kende men daartegenover sedert 1800 (Napoleon) geen gildeleven meer. Het principieel der vrije concurrentie werd gehuldigd. Vanuit Moeskroen, uit de wijk Montaleux, kwamen de gebroeders Verhoeven zich te Izegem vestigen, zonder zich te bekommeren om de verouderde gilden. Eén van de gildewetten verbood aan de werklui, zonder toelating van hun baas, van werkgever te veranderen. Deze wet maakte het onmogelijk voor de werklieden zich bij de Verhoevens aan te melden. De Verhoevens vonden daar een middeeltje op. De maandag was de dag waarop de meeste schoenmakers niet werkten en de bloemetjes gingen buiten zetten in de herbergen. De Verhoevens zouden dat uitbaten. Op een maandag reden zij met een char-à-bancs, waarop enkele muzikanten zaten, door Izegem. Ze hielden voor elke herberg stil en stelden hetvolgende voor : "Iedere arbeider die in onze fabriek komt werken zal een hoger loon krijgen, wij nemen de schulden die hij bij zijn baas heeft over en vandaag mag hij op onze wagen mee en drinken op onze kosten. Slechts de werklieden die meer dan 20 Fr schulden hadden werden uitgesloten. Dit spelletje lukte. De Verhoevens hielden het niet lang uit, mede door de hoge lonen die ze gaven (om werklui te krijgen) als door de schulden van de werklui die ze overnamen, gingen ze failliet en vertrokken uit Izegem.

De gilden beleefden hun doodstrijd. Ze worstelden voort tot 1875. Toen stierf Eduard Dierick de grote animator der gilden en met hem was het echte gildeleven ter ziele gegaan.

In 1870 werden de herberggilden in het leven geroepen. Ze hadden eigenlijk niets gemeen met de vorige gilden en droegen ten onrechte die naam. Het waren de cafébazen die de drankzucht van de schoenmakers zochten uit te buiten. Die herberggilden zullen blijven bestaan tot 1914.

De eerste was bij Jean Bourgeois in Craenenburg (Hondstraat).

Weldra had iedere wijk zijn Crispijngilde.

Wij vinden :	Bosmolens	"De Landsman"	Pieter Samoy
	Abeele	"'t Gouden Hoofd"	Pieter Gits

Kortrijkstraat	"'t Vlaamsch Hoofd"	Ch. Vandecasteele
St.Pietersstr.	"De Vlaamsche Leeuw"	Fr. Staes
Menenstraat	"Sint Jan"	Em. Vermeulen
Kruisplaats	" Burgerwelzijn"	Ch. Blomme
Nieuwstraat	"De Katholieke Kring"	Fl. Deblauwe
Emelgem	"d'Harmonie"	J. Vandenberghe

Het leden aantal schommelde tussen 80 en 150.

Het is het begin van het machinaal werk. Het werk wordt meer verfijnd en de produktie stijgt. De uitvoer naar grote steden komt op gang. Vroeger maakte men slechts maatwerk of werkte voor markten. Men begon ook aan de uitvoer naar andere landen (Engeland, Frankrijk, Amerika). Dit bracht meer en meer werkgelegenheid.

Van 1840 tot 1860 waren er 30 werkgevers en 200 werknemers. In 1863 waren er reeds 70 werkgevers en 400 werknemers mannen en 200 vrouwen. Vanaf 1870 kwamen mensen uit andere gemeenten naar Izegem werken.

3. DE VRIJE GILDE (1882 - 1913)

Over die periode wensen wij uitvoeriger te spreken omdat bronnen voorhanden zijn. Eerst nog als wetenswaardigheid een woordje over prijzen en lonen. De stiel leren te Izegem duurde gewoonlijk 3 jaar. Het eerste jaar verdiende de leerling weinig of niets. Het tweede jaar kreeg hij 1 tot 2 Fr per week. Het derde jaar mits hij bij dezelfde baas bleef werken, kreeg hij een volledig loon, maar werd 1 Fr afgehouden voor het gebruik van de werktuigen en voor licht en vuur.

Iedereen kon nu zelfstandig beginnen werken, als hij er de middelen toe had. Aldus ontstonden veel kleine bedrijven met 3 tot 5 werknemers.

Een snijder verdiende volgens zijn bekwaamheid 2,50 Fr, 3 Fr, 4 Fr tot 5 Fr per dag.

In een loonboekje van een familie vinden wij het volgende :

Verdienste van vader : 759,10 Fr (293 dagen van 12 1/2 uur)

Verdienste van moeder : 112,50 Fr (112 dagen van 10 uur)

Verdienste van dochter : 96,37 Fr (293 dagen van 12 uur)

In 1840 bedroeg het weekloon van een schoenmaker naar gelang het soort werk tussen 6 en 15 Fr.

STICHTING VAN DE SINT CRISPIJNGILDE TE IZEGEM

" Op woensdag, 19 july 1882, ten 8 ure 's avonds, kwamen te zamen ten huize

van den Eerweerden Heer Slosse, onderpastoor, de volgende personen :

1. Emile Dierick, 2. Camille Nonkel, 3. Francois Vandecappelle, 4. Ed. Tanghe, 5. Leon Crochon, 6. Henri Bral, 7. Alph. Vandewalle, om te beraadslagen over het stichten eener gilde ter eere van den H. Crispinus."

Zij besloten eene gilde tot stand te brengen van den welken mogen deel uitmaken alle welkdanige schoenmakers van Iseghem, en Emelghem dam die den ouderdom van 18 jaar bereikt hebben en hun christelijk en eerlijk gedragen.

De bestuursleden zijn de 8 bovengemelde personen, die onder hun hebben aangesteld eenen Proost Een Deken en een Schrijver Penningmeester, te weten :

Mr. Slosse (proost)

Emile Dierick (deken)

Camille Nonkel (schrijver penningmeester)

Het bestuur is gelast :

1. Met het aanvaarden en verwerpen der leden
2. Met de schikkingen te nemen wegens het vieren der feestdagen
3. Met het inzamelen en uitgeven van het geld.
4. Met het aanhooren, van de rekening rond Sint Crispijndag.

door het bestuur is iemand aangesteld om het geld der leden wekelijks in te zamelen en in de handen van de schatbewaarder te geven, die het op zijn beurt in de spaarkas der congregatie stort. De inzamelaar mag kosteloos St. Crispijndag vieren met de anderen en ontvangt telken jaar een frank drinkgeld.

De gewone leden verbinden zich :

1. Jaarlijks in de Crispijnmis tegenwoordig te zijn, alsmede op het noenmaal en avondfeestje in het lokaal der congregatie of der Xaverianen en om 10 uren met het luiden der klok te scheiden.
2. Zij verbinden zich ook tot het bijwonen van de mis die weinige dagen na het overlijden van een medebroeder zal gezongen worden.
3. Om de onkosten van het bovenstaande te dekken zal elk lid wekelijks 10 centiemen aan de rondhaler geven.
4. Elk jaar zal er volgens goeddunken van het bestier eenig geld wedergekeerd worden aan de leden voor het vieren van de Crispijndagen. (2 tot 3 Fr)
5. Hij die de gilde op regelmatige of onregelmatige wijze verlaat, bij voorbeeld door sterfgeval, verhuizen, uitdrijvingen, enz.. heeft volstrekt niets te eischen, hij noch iemand zijner familie.
6. De leden die door godslastering, slechten klap, dronkenschap of twist, schande doen aan de gilde worden zonder genade door het bestuur uitgesloten.

DE GILDE VAN SINT CRISPIJN TE IZEGEM VAN 1882 TOT 1913

De stichting van de gilde is in hoofdzaak het werk geweest van E. H. Slosse, Emiel Dierick en Camiel Nonkel. Uit hun geschriften blijkt zeer duidelijk hun bedoeling. Ze wilden de leden brengen tot samenwerking, zedelijkheid en fatsoen.

In een brief van E. H. Vandendriessche, onderpastoor te Egem en gericht tot Emiel Dierick, deken van de Sint Crispijngilde vinden wij de uitdrukking van bewondering voor de Izegemse gilde. Daarin vinden wij ondermeer het volgende :
"Neem voor leidsraad in uw werkingen : 1° De woorden van Leo XIII over de gilden in Quadragesimo Anno. 2° De woorden van de kardinalen van de H. Congregatie voor het geloofsonderzoek die de woorden van de paus uitleggen en naderbij verklaren en bepalen. 3° De woorden van de bisschop van Brugge Mgr. Faict in zijn laatste bevelbrief van 24 september 1884, die de woorden van Leo XIII toepast voor het bisdom Brugge en die de oude gilden ten hoogste aanbeveeld."

In een bewaard handschrift van E. Dierick in date november 1882 staat te lezen : *"Dit jaar gelijk er besloten was, heeft de nieuwe gilde van de HH. Crispijn en Crispinianus voor den eersten maal haren feestdag gevierd, den 1sten maandag na Allerheiligen, met dien dag in vreugde en godsdienstigheid door te brengen. De sol. mis was 's morgens ten 8 uren en ten minsten 60 schoenmakers woonden de H. Mis bij. Ten waren niet allen eenvoudige schoenmakers, maar de rijke bazen deden ook mede en vele nieuwsgierigen waren ter kerke gekomen.*

's Middags werd er een eetmaal opgediend voor 't welk de leden wekelijks eenige centiemen ter zijde gelegd hadden. De Heer proost was aan tafel tegenwoordig en nam het woord om de leden te bedanken dat alles zoo wel tot dan was afge-loopen en hij verzocht ze den dag te eindigen IN CHRISTENE VREUGD EN MATIGHEID opdat er niets zou kunnen gevonden worden dat zou kunnen afgekeurd of beknib-beld worden."

LEDEN VAN DE GILDEN BIJ DE STICHTING

Mr. L. Slosse (proost); E. Dierick (deken van de gilde); Camille Nonkel (schrijver); LEDEN VAN DE COMMISSIE : Edm. Tanghe; Leon Crochon; Henri Bral; Alph. Vandewalle; François Vandecappelle.

Gewone leden : Ad. Windels; Em. Huisman; H. Cleiricks; Gust Neirinck; Gust. Bral; Jul. Bral; Pierre Declercq; Jules Spriet; D. Catteeuw; Bruno Acx; Benoit Vandewalle; Ad. Vandewalle; Jos. Maddens; J. Samijn; Alph. Samijn; C. Vachtebeke;

P. Verschoot; Em. Schelpe; Em. Lamiere; Leo Vandaele; Alouis Declercq; August Godschalk; August Rousseau; Alouis Samijn; Cyrille Schelpe; Aug. d'Hondt; Jul. Cleiricks; Em. Dermeaux; Alouis Debackere; Br. Demeurisse; Jos. Demeurisse; Gust. Demuynck; P. Samijn; Em. Dartois; Const. Hoornaert; Am. Vandenberghe; Cam. Vandenberghe; Jos. Lapeire; Fl. Sette; Jos. Gekiere; Cam. Verstraete; Ivo Boone; Cyr. Verfaille; Theophile Ameye; Ad. Deldaele; Cyr. Meerschaert; Cam. Vercamert; Gust. Vercamert; Arthur Meerschaert; Leon Dufauw; Jos. Meerschaert; Aug. Werbrouck; Gust. Demey en Henri Canniere.

VIERING SINT CRISPIJN 1882

Eerste viering van de nieuwopgerichte gilde.

Na de mis werd op een vergadering in de congregatie het reglement voorgelezen. Het noenmaal had plaats in de congregatie. Het kostte 1,76 Fr per man. 's Avonds om zeven en half uur loting in de congregatie voor enige prijzen. In het verslag vinden wij volgende nota : *" Allen waren tegenwoordig uitgenomen zes; en het bestuur heeft deze avondvergadering voor allernuttigst gevonden, want aan de leden zijn geen 12 pinten bier verkocht geweest."*

Vanaf 1883 werden de Sint-Crispijnfeesten volgens eenzelfde schema gevierd. Na de H. Mis bezocht men 5 of 5 herbergen van aangesloten leden. Na het noenmaal ging men opnieuw naar 4 of 5 herbergen om dan 's avonds een gezellig feest bij te wonen, dat bestond uit zang, toneel en pantomime.

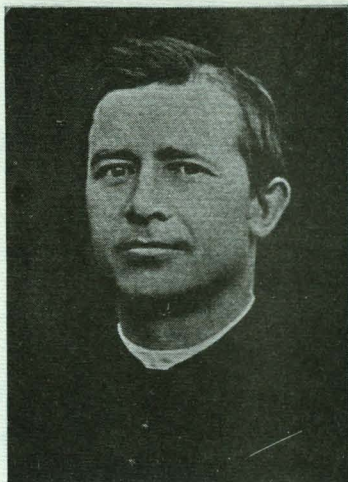
Emiel Dierick, de deken, was in contact met E. H. Vandendriessche, onderpastoor van Egem die een weversgilde had opgericht en lid was van de middenraad bij de bond der katholieke volkswerker van België. In een schrijven van die Heer Onderpastoor die bewaard gebleven is vinden wij in data van 22 december 1883 een verzoek aan de deken van Izegem om aan te sluiten bij die bond. Hij belooft zelf nu en dan een kleine subsidie los te krijgen voor de Izegemse gilde.

De commissievergadering van 1883 sluit een zekere Bourgeois uit met volgende motivering : *" Daar hij door zijn gedrag schande aan de gilde gedaan heeft. De schrijver wordt belast door tusschenkomst van de rondhaler, remis van bovengemeld besluit aan die persoon kenbaar te maken."*

In 1884 voor het eerst trok de gilde naar de mis met trommel en gildeknaap. Uit de Gazette van Brugge, 24 december 1884 nemen wij enkele zinnen over :

" Reeds meermalen schreven wij over de gilden in de Gazette. Ontwaren wij ieverers eene gilde die teeken van leven geeft, dat nieuw verblijdt ons lijk

HET BESTUUR VAN DE ST.-CRISPIJNSGILDE

E.H. L. SLOSSE
PROOST

EMIEL DIERICK
DEKEN

EDMOND TANGHE

HENRI BRAL

ALF. VANDEWALLE

FR. VANDECAPELLE

alle goede maren van godsdienstigen, staatkundigen of maatschappelijken aard."

- "Het was waarlijk prachtig om zien als 80 leden der jonge gilde van Iseghem met trommel en gildeknaap aan het hoofd, in twee lange reken, gesloten door het bestuur, optrokken om de mis ter eere van den heiligen Crispijn te gaan bijwonen."

- " 's Middags had er een hertelijk eetmaal plaats, en om 7 1/2 u. werd er eene vermakelijke avondfeeste gegeven, bestaande in muziek, zang en kluchtspelen... Die avondfeest, die ruim twee uren duurde, wordt niet meest gegeven voor het verzet, maar ons doel is : De leden te onthouden van de dronkenschap en hare gevolgen, zooals twist, vechtpartijen en andere baldadigheden die gemeenlijk in deze late avonduren geschieden; en ons doel hebben wij bereikt."

Nogmaals blijkt hier zeer duidelijk dat de vrije gilden als hoofdbekommernis hadden de verzedelijking van de werklieden.

In 1884 vinden wij een nieuw schrijven van E. H. Vandendriessche die nogmaals aandringt opdat de gilde zou aansluiten bij de bond der katholieke volkswerken van België.

De Izegemse deken antwoordde in januari 1884 het volgende : " Ik heb aan het bestier der Crispijngilde uwen brief voorgedragen en het spijt mij u te moeten verklaren dat wij aan uw verzoek geen voldoende antwoord kunnen geven. De bond der volkswerken is eene schoone instelling die ongetwijfeld veel goed te weeg brengt, maar wat onze gilde aangaat, de commissie is van gedacht dat er door een verbinding weinig nut zou voortspuiten daar de leden niet wekelijks maar slechts een of twee maal 's jaars vergaderen buiten hunnen feestdag; De inschrijving in de conferentie waar de gilde moet vertegenwoordigd zijn zouden ook onkosten verwekken waarvoor de leden zouden ontevreden zijn; en wat de subsidiën aangaat, als het zou gebueren dat wij een vaandel, beeld of iets anders zouden koopen, dan mogen wij met gerustheid rekenen op de mildadigheid der Iseghemaren en wij zouden niet willen bij den vreemde om onderstand gaan ten nadeele misschien van sommige andere volkswerken die onderstand van noode hebben; Verscheidene bestuursleden maken deel van de spaarkas en hebben zoo de gelegenheid regelmatig den bode der volkswerken te lezen en te bestuderen."

Nog in 1884 besluit de commissie een vaandel te kopen tegen het volgende Sint-Crispijnfeest.

Hierover vinden wij volgend schrijven :

" Aan den WelEdelen Baron de Bethune

Iseghem, den 24 maart 1885

Wel Edele Heer,

Zondag laatst is het bestier der St-Crispijngilde ten huize van de Eerw. Heer Slosse ontboden geweest, om de teekening, die gij de welwillendheid gehad hebt te maken, eens na te zien. Wij hebben ze allen bewonderd en ik moet bekennen dat zij ten volle aan onze verwachting beantwoord. Ook wenschen wij niet beter dan dat het werk in dien zin zou mogen uitgevrocht worden.

Ik kom dan, namens het bestier bedanken Wel Edele Heer, voor de moeite die gij u hebt willen aandoen, met het vaandel van onze gilde te teekenen, en ik hoop dat onze Eerw. heer proost, in meer gepaste woorden onze dankbetuiging zal komen vernieuwen.

Intusschientijd bied ik de verzekering aan mijner bijzondere hoogachting

Uw dienaar E. Dierick"

Op 9 november 1885 trokken alle leden stoetsgewijze naar de kerk. Aan hun hoofd ging het door de gilde nieuwgekocht vaandel waarbij 2 hoornblazers en een trommelaar.

REKENING VAN HET VAANDEL

Teekening en schilderen van den médaillon (St. Crispijn)	40,00
Opmaken van het vaandel in zijde met geborduurde médaillon, ornamenten, galons enz..	431,00
Vergulde leerze en stok	75,00
De stok verlangd, koperen buis, gesp en herschilderen	8,00
Te zamen	<hr/> 554,00

Het vaandel kost dus 554 franken betaald in volgender voege :

Door de heer Slosse, proost de teekening	40,00
idem, de leerze en stok	75,00
idem oprekening	45,00
door den heer baron Alexander Gilles	200,00
door tusschenkomst van 't bestier	50,50
door de gilde	143,50
Gelijke som	<hr/> 554,00

Het vaandel wordt nu bewaard in het Stedelijk Schoeiselmuseum.

1888 REIS NAAR LEUVEN

Het bestuur wierd samen geropen op 20sten september 1888 om mededeeling te bekomen van eene uitnoodiging aan de gilde gestuurd door de "Gilde der ambachten en neringen van Loven" ten einde deel te nemen aan de feesten ter gelegenheid van de inhuldiging van den vaandel en het huis dier gilde. Het bestier met een twintigtal leden trokken op zondag 30 september naar Leuven. Mijnheer de baron Alexander Gilles had de mildadigheid gehad te voorzien in een een zeker deel der onkosten.

Stilaan komt men tot het besef dat de gilde niet alleen moet bestaan om feest te vieren, maar dat het moet werken voor verbetering van werk en werkmethoden. Men besluit dan ook een maandelijks vergadering te houden en om het mogelijk te maken die vergaderingen in de belangstelling te plaatsen zal men elke maand een spreekbeurt houden over het ambacht. Men besluit dan ook een abonnement te nemen op de "Moniteur de la Cordonnerie" die verschijnt in Parijs. (De jaargangen bleven bewaard en bevinden zich in het Stedelijk Schoeiselmuseum)

In 1889, -de gilde is nu een gevestigde waarde in Izegem- wordt besloten dat de gilde een groep zal vormen in de processie. Men zal dan ook aan andere plechtigheden kunnen deelnemen. De gilde heeft wel een beetje schrik voor de kosten. Tenslotte wordt dan toch maar besloten en men koopt : *" Eene middeleeuwsche kostuum voor de vaandrik, twee beloenberden en 100 schilden of décoratien. De kostuum geleverd door de heer Horrie van Rousselare kost 75 frs. De beloenberden, zeer kunstig geschilderd en gemaakt, door het huis Bressers-Blanckard van Gent kosten 115 frs. en wierden betaald door de Heer Alexander Gilles de Pelichy. De schilden, gemaakt door de heer Bressers, kosten 35 frs."*

In 1891 wordt E. H. Slosse benoemd als pastoor te Coyghem lezen wij in een verslag van de gilde (later werd hij pastoor te Rumbeke). Hij wordt vervangen door E.H. Lagace. De gilde neemt deel aan de begraving van pastoor Lonneville en aan de inhuldiging van pastoor Dehulster. In de stoet van de inhuldiging beelden de gildeleden het leven uit van St. Crispijn.

Op 23 juli 1891 heeft het bestuur een brief ontvangen van de Société de patronage des détenus lib  r  s, te Gent. Er wordt gevraagd : *" Eenen jongeling te plaatsen, bij eenen braven schoenmaker om hem zijn ambacht te leeren, over zijn gedrag te waken en hem op den goeden weg te stellen onder zedelijk en stoffelijk opzicht."*

De nieuwe vlag van de ST.-CRISPIJNSGILDE die 1885 ingewijd werd. Deze vlag is thans bewaard in 't stedelijk schoeiselmuseum, Wijngaardstraat, 7 te Izegem.

Het bestuur vraagt nadere inlichtingen over de jongeling en wil weten hoeveel er zal betaald worden. De deken wordt gelast een logement te zoeken en een leerplaats. Heer Leon Crochon zal zorgen voor het werk.

In 1892 vinden wij de uitsluiting van twee leden met als motivering : "*Reeds beschonken aan tafel, gaat de regels der welvoegelijkheid te buiten. Voor het tweede lid; Heeft voor een nietigheid moeilijkheden gezocht tegen een ander lid, hem uitgescholden en smaadwoorden toegericht.*"

In 1893 begint men gedurende het avondfeest een omhaling te doen om de kosten te dekken, dit brengt 33,70 frs. in de kas.

Vanaf 1894 komen er moeilijkheden. Tegenstrevers, liberalen, verspreiden een schrift tegen de proost. Er ontstaat een schoenmakersbond gericht tegen de gilde (café Royal). De proost stelt een voorbeeld te nemen aan de borstelmakersbond van de Xaverianen, die in hun reglement verschillende punten hebben ten voordele der stoffelijke belangen van de werklieden. Een gilde wordt opgericht tegen de bestaande gilde. In 1895 vierden verschillende groepen het Sint-Crispijnfeest en men vreest moeilijkheden. Er ontstaat een band tussen de schoenmakers en de borstelmakers. Men krijgt de duidelijke indruk dat de gilde meer aandacht gaat schenken aan de belangen van de werklieden. Er wordt een plan opgesteld om een ziekenkas of pensioenkas te maken. Men richt dan ook een onderstandkas op. Om de kas te spijzen zal men jaarlijks 50 cen. afhouden van het gespaarde geld ofwel 2 centiemen storten wekelijkes. Dit laatste voorstel haalt het. Met de 200 frs. in kas en de wekelijkse bijdrage zal het mogelijk zijn onderstand te verlenen in geval van ziekte of ongeluk.

In 1898 vinden wij voor het eerst dat het avondfeest gehouden wordt in het gildenhuis.

In 1900 beginnen besprekingen om een bond te maken voor alle werklieden. Er wordt geredetwist over het doel van zulke bond. Moet het een samenwerkende maatschappij worden tot aankoop van werktuigen en toebehoorten voor de schoenmakers en leder voor de bazen, of een syndikaat om de prijzen van lonen en schoenen te regelen, ofwel een beurs om al de leden bij te staan bij ziekte, werkloosheid of ongevallen ?

32 Vanaf 1901 wordt het steeds moeilijker de leden samen te brengen voor een avondfeest. E. H. Fové is intussen proost geworden en men besluit het avond-

feest te vervangen door een loting voor alle aanwezige leden. In 1903 stelt Heer Leon Crochon vast dat de week waarop het Crispijnfeest te Izegem gevierd wordt volgens een aloud gebruik, nu geen reden van bestaan meer heeft en zeer ongeschikt en schadelijk is voor de regelmatige gang der schoenmakerij, aangezien dit feest in alle andere steden en landen gevierd wordt op de feestdag zelf (25 oktober) of de maandag er na. Emiel Dierick wordt tot gemeenteraadslid gekozen en er wordt aangedrongen opdat hij zijn invloed zou gebruiken opdat in de nijverheidsschool leergangen zouden gegeven worden van een doelmatig vakonderwijs voor de schoenmakerij. Het bestuur wordt uitgebreid met volgende heren : Arthur Ronse; Charles Devos; Achiel Hoornaert en Frederic Van-overbeke.

De liberalen geven een vlugschrift uit tegen de gilde. Als gevolg daarvan vallen verschillende kleine gilden in onmin met de St. Crispijngilde.

In 1904 in de bestuursvergadering van 17 februari stelt de erevoorzitter Baron Karel Gilles de Pélichy volgende punten voor :

1. verbetering van kleine werktuigen
2. wensen aan de regering voor te dragen over de uitvoer van schoenen naar Frankrijk en de invoerrechten.
3. het zoeken naar nieuwe uitvoerlanden.
4. invoerrechten voor schoenen uit Amerika en Frankrijk.

De baron zal aan de minister van buitenlandse zaken vragen een onderzoek in te stellen naar de schoenmakerij in Roemenië

Op 5 april krijgt men inlichtingen over de schoennijverheid in Roemenië.

In een verslagboek van de gilde vinden wij volgende gegevens :

- a) Dat er op 50.000 kilos schoen van alle slach, er 47.000 uit Oostenrijk komen.
- b) Voor vrouwen is het meest schoon werk alsook voor kinders. Voor mans is het echter meest groef werk.
- c) De schoen zijn er zeer kostelijk.
- d) De betalingen der leveringen geschieden gewoonlijk op 6 maanden.
- e) De inkomstrechten thans 4 frs. per kilo voor de groeve en 5 frs. voor schoon en gewoon werk, zullen dees jaar verhoogd worden tot 5, 6,50 en 8 franken.
- f) Het vervoer geschied 's winters per ijzeren weg, 's zomers per schip uit Antwerpen

De inlandsche schoenmakerij gaat er goed vooruit en wordt toereikend voor het land.

Er wordt dan ook besloten zich niet te wagen aan handel met dit land.

In 1907 is er een tekort in de gildekas. E. Dierick die nu sedert 25 jaar als deken het voorzitterschap van de vergaderingen waarneemt, stelt voor het tekort te dekken, indien hij als schadevergoeding de "Moniteur de la cordonnerie" (verzameling van verscheidene jaren abonnement) als zijn persoonlijk eigendom mag aanzien. Dit voorstel wordt aanvaard, maar de leden zullen als vroeger de moniteur kunnen gebruiken.

Vanaf 1908 tot 1913 vinden wij geen verslagen meer, nog enkel de rekeningen van het jaarlijks feest. In het jaar 1913 eindigt de rekening met een schuld van 38,55 frs. met de nota : "*Voldaan door voor- en ondervoorzitter*".

REGELS VAN SINT CRISPIJNGILDE TE ISEGHEM

Na een zevenjarig bestaan, gezien het groot aantal leden dat gedurig in de Gilde blijft en daardoor blijken van duurzaamheid geeft, door de ondervinding geleerd hebbende welke verbeteringen of veranderingen er aan de Gilde toe te passen zijn; zoo heeft het bestier geraadzaam gevonden tot nut en voordeel, de regels vast te stellen als volgt :

Art. 1. *Eene schoenmakersvereniging wordt tot stand gebracht, onder de naam van "Sint-Crispijngilde" met het doel van de schoenmakers onder malkaar te verbroederen, voor de belangen van het ambacht te zorgen en den feestdag van den Heiligen Crispijn op eene verzettelijke en eerbare wijze te vieren.*

Art. 2. *Alle schoenmakers, zoo bazen als knechten, die den ouderdom van 18 jaren bereikt hebben, kunnen van de Gilde deel uitmaken.*

Art. 3. *Het bestier is samengesteld uit een proost en zeven leden die onder hen eenen deken en eenen schrijver kiezen.*

Alle lid, 't zij meester, snijder of knecht, kan in 't bestier gekozen worden.

Art. 4. *Het bestier is belast met 1° Het aanveerden en verwerpen der leden. 2° Het nemen van beschikkingen voor vergaderingen en feestdagen. 3° Het inzamelen en uitgeven van het geld. 4° Het toezicht over de rekeningen. 5° Het nemen van maatregelen die kunnen strekken tot verbetering van het ambacht of van de Gilde. 6° Het vernieuwen van het bestier.*

Art. 5. *De leden verbinden zich tegenwoordig te zijn in de jaarlijkse Gilde-mis van St. Crispijn, alsook op het noenmaal, en het avondfeest dat met den*

klokslag 10 uren moet eindigen.

Art. 6. Wekelijks stort ieder lid 10 centiemen in de handen van den rondhaler.

De penningen moeten dienen tot het betalen :

- a) van St. Crispijns- of zielemissen,
- b) van den loon des rondhalers
- c) de jaarlijkse Crispijnmaaltijd
- d) van eere teekens, vane, procesiekleeren, schriften en alle andere voorwerpen geschikt tot luister of nut der gilde. Blijft er iets over van bedied, dan, volgens goeddunken van 't bestier, zal er een deel der gestorte penningen wedergegeven worden op den feestdag van Crispijn.

Art. 7. Wanneer een lid komt te overlijden zal er op de kosten van de gilde, in de eerste dagen eene mis gezongen worden tot lafenis zijner ziele, welke alle leden gehouden zijn bij te wonen.

Art. 8. Alwie de gilde verlaat, 't zij door sterfgeval, verhuizen, uitdrijving, enz.. verliest alle recht op de gestorte penningen, ten ware hij de gilde moest verlaten om in 't leger te dienen.

Art. 9. De leden die door godslastering, slechten klap, twist, dronkenschap, of oneerlijk gedrag, schande aan de gilde doen, zullen door het bestuur uitgesloten worden.

Art. 10. Maandelijks zullen de leden vergaderen in 't lokaal der congregatie om er te handelen over de gilde en het ambacht. Het bestier zorgt dat er op die vergaderingen lessen of voordrachten gegeven worden, schriften en patroons medegedeeld, die kunnen dienen tot nut en verbetering van het schoenmakersambacht.

Aldus, aanveerd en goedgekeurd in zitting van 23 october 1889

Het bestier

E. Dierick, deken.

STANDREGELS DER HULPKAS DER CRISPIJNGILDE

De Sint-Crispijngilde is ingesteld met het inzicht de schoenmakers te verbroederen en voor hunne zedelijke en stoffelijke verbetering te werken. Het is bijzonder wanneer een werkman door ziekte wordt aangetast, of oud en gebrekelijk is en dat de gilde hem geldelijk kan ondersteunen, dat zij het nut en het voordeel der vereeniging zal doen gevoelen.

Een der beste middels om dat te verwezentlijken is den onderlingen bijstand.

Het grootste deel der leden van de St. Crispijngilde maken deel van eenen onderlingen bijstand. Die maatschappijen verleenen in geval van ziekte, buiten de geneeskundige zorgen, eenen onderstand van een frank daags gedurende twee maanden, maar na dien tijd vermindert de hulp en het is alsdan dat de werkman meest nood begint te voelen. Het is om in die gevallen van langdurige ziekte onze medebroeders ter hulp te komen, en de maatschappijen van onderlingen bijstand ter zijde te staan dat er in de St. Crispijngilde eene hulpkas is ingericht. Om dit werk behoorlijk uit te voeren zijn de volgende standregels opgemaakt.

DOEL EN KAPITAAL

ART. 1. Bij besluit genomen in algemeene vergadering van 9den 9ber 1896 wordt er in de Crispijngilde eene onderstadskas gesticht met het doel de zieke en de oude leden bij te staan.

ART. 2. De kas wordt gevormd door 1. de stortingen der leden. 2. bijzondere giften. 3. bijdragen van eereleden. 4. de opbrengst van feesten, enz...

(In het oorspronkelijk stuk staat geen ART. 3. Men heeft blijkbaar per vergissing ART. 4. geschreven en aldus verder geteld.)

ART. 4. Jaarlijks met de 1sten 9ber wordt den staat der kas opgemaakt. Er wordt lezing van gegeven in de algemeene vergadering op St. Crispijnsfeest.

ART. 5. Bij het sluiten der rekening zal er eene waarborg van ten minsten tweehonderd franken in kas blijven. Het overschot wordt op den boek der pensioenkas gestort.

ONDERSTAND.

ART. 6. Er zal eenen onderstand van 50 cent. daags verleend worden aan de leden die, door ziekte of kwetsuur, na veertien dagen nog in staat niet zijn te werken. Die onderstand kan 5 maanden duren.

ART. 7. Wanneer een lid ziek of gekwetst is, zal het er binnen de acht dagen, den rondhaler (gildeknaap) kennis van geven en hem een bewijsschrift overhandigen, geteekend door een bevoegd persoon en de date aanduidende van het begin der ziekte. De gildeknaap geeft er kennis van aan het bestier.

ART. 8. Om den onderstand te kunnen genieten; moet ten minsten één jaar van de gilde deel maken, en niet ten achteren zijn in de stortingen.

PENSIOENKAS

ART. 9. De pensioenkas zal in voege komen, wanneer er een kapitaal van 1.000

frs. gevormd is.

ART. 10. De intresten van het kapitaal en het overschot der onderstandskas zullen jaarlijks verdeeld worden onder de leden die 65 jaar geworden zijn, zo nogthans dat ieder deel niet hooger dan 50 frs. mag beloopt. Het overige blijft in kas.

ART. 11. Om een pensioen te kunnen genieten moet men ten minsten één jaar, deel maken van de Gilde.

ART. 12. Bij uitzondering van vorig artikel, kunnen de leden die op 1sten 9ber laatstleden in de Gilde waren aan hun 65 jaar dit pensioen genieten.

ART. 13. De leden die in de Gilde komen na den ouderdom van 40 jaar bereikt te hebben, kunnen geen deel hebben in de pensioenkas.

ART. 14. Wanneer een lid komt te overlijden, na reeds 25 jaar deel gemaakt te hebben van de Gilde zal er één hulpgeld van 50 frs. aan de weduwe, ouders of kinders van den overledene gegeven worden, mits aftrek van den reeds ontvangen onderstand binst het jaar.

ALGEMEENE SCHIKKINGEN

ART. 15. Al het gestorte geld behoort onwederroepelijk aan de Gilde. De leden die de Gilde verlaten of door het bestier uitgesloten worden, volgens Art. 9 van het reglement, kunnen hun gestorte penningen niet terug eischen en verliezen alle recht op onderstand of pensioen.

ART. 16. Geene veranderingen mogen aan bovengemelde schikkingen gebracht worden dan bij meerderheid der drie vierden der aanwezigen van het bestier.

ART. 17. De Gilde kan maar ontbonden worden in algemeene vergadering ten dien einde bijeengeroepen door het bestier. De beslissing kan maar genomen worden bij meerderheid der twee derden van de ingeschreven leden.

ART. 18. Bij de ontbinding zal het geld verdeeld worden aan de deelmakende leden, in evenredigheid hunne jaren deelneming.

ART. 19. De gevallen door de regels niet voorzien, mogen door het bestier geregeld worden.

Aldus opgemaakt en goedgekeurd in zitting van 21sten december 1896.

HET BESTUUR

schrijver
(niet ondertekend)

leden
(geen namen)

Deken
E. Dierick

LIEDEREN VAN DE SINT - CRISPIJNGILDE

Bij elk St. Crispijnfeest werd door deken E. Dierick voor de gelegenheid een liedje gemaakt op gekende melodie. Die teksten bleven bewaard in een dossier Alfons Dejan. Ze kunnen bij gelegenheid gepubliceerd worden. Hier een paar voorbeelden :

A. DE ISEGHEMSE SCHOENMAKER 1884

WIJZE : IK BEN EEN JONGEN VAN BOOS ISEGHEM

1. *Men zegt wel veel, en 't is niet zonder reden,
Dat er in Iseghem de kleine stee,
Een groot getal schoenmakers leven
Want jong en oud, elkeen doet daarin mee.
Men kan zeer goed den kost ermede winnen,
Daarom zeg ik, en dat met fiere stem,
't Is 't beste ambacht dat men ievers kan vinden
Ik ben schoenmaker van boos Iseghem*
2. *Van 's morgens vroeg begin ik reeds te werken,
'k Maak eerst mijn kruis, volgens een oud vlaams gebruik
Opdat den Heer mijn krachten zou versterken
En mij behoed van alle kwaad misbruik.
Dan snie en klop en naai ik zonder rusten
Tot 's avonds laat, en 'k zing met klare stem :
'k Heb alles wat mijn hertje kan lusten
Ik ben schoenmaker van boos Iseghem.*
3. *Zoo voeg ik samen menig stuk leder
En naai het vast, dat het niet los en gaat
Dan snie en rasp en schreep ik het weder
Tot dat den schoen ten laatsten is gemaakt
Met was en poetslap hem wat af te vagen
Is hij gereed en den meester die kan hem
Met eere naar de vreemde steden dragen
En zeggen dat zijn schoen van Iseghem*
4. *Des zondags mag ik mij eens goed uitrusten
Ik kleed mij aan met besten jas en hoed
Bij mijne vrienden ga ik mij verlusten
Een pintje bier dat smaakt mij dan zeer goed*

De maandag kan ik wel niet veel uitzetten
't Is hier 't gebruik, 'k wil het rechuit bekennen
Den maandag mag ik wel een uur verletten (verliezen)
Want 'k ben schoenmaker van boos Iseghem

5. Alzoo vervlieden dagen op dagen

En met te werken ben ik steeds content
Ik moet mij nooit over mijn lot beklagen
Want angst en kommer is mij onbekend
'k en zou mijn ambacht voor geen rijkdom geven
Schoon ik in d'overvloed niet altijd zwem
Ik doe mijn werk en 'k heb een lustig leven
Ik ben schoenmaker van boos Iseghem

B. AAN DEN NIEUWEN VAANDEL 1885

WIJZE : DE BRABANCONNE

E. Dierick maakte het lied ter gelegenheid van het maken van de gildevlag.

1. Met fierheid staan wij 't vaandel te beschouwen

Door kunstig hand onz'gilde meegedeeld
Het wiegt en waait, lijk in de lentlandouwen
Een jeugdig blad waarmede het windje speelt
Het is een beeld uit 't donkerdiep verleden
Toen stad en dorp zijn gilden had vol jeugd
Die streken voor 't behoed van recht en zeden
Door vlijtig werk en deugd naar eer en vreugd

2. Op 't martlaarskleed omringd van gouden vonken

Staat St. Crispijn, der schoenmakren patroon
't Getuig in d'hand die hem eens heeft geschonken
"Het elsen" 't brood, "de rooster" d'hemelkroon
't Was Soissons waar hij schoenmaken leerde
En leefde om God vrijwillig in den nood
't Was Soissons dat, eens christen hem vereerde
Nadat het hem, nog heiden, had gedood

3. Wees welkom, beeld van kunst uit andre dagen

Wees welkom in ons duurbaar Iseghem
Waar duizend arms 't mes en 't elsen dragen
En maken schoen bij 't klinken hunner stem

Wees welkom hier waar sedert 50 jaren
De schoenhandel groeit en bloeit en troont
Waar vreemde stad en land hun schoenen garen
Waar de leers met lauweren wordt bekroond.

4. Waait heen en weer gij rijkbevrochte vane
Maak dat uw leven in ons gilde vloeit
Ga ons voorop op d'heldre gloriebane
Van schoone kunst en schoenhandelbloei
En poogt een stad te rooven onze handel
Wij durven stout verheffen onze stem
En roepen ons den schoenen eerevendel
Want wij zijn jongens van boos Iseghem

C. OMSTANDIGHEIDSLIED 1887

WIJZE : DE VLAAMSCHE LEEUW

Er zijn vijf jaar verlopen, sinds wij den eersten keer
Hier kwamen met gheel hoopen, voor St. Crispijns eer
Wij kwamen op te richten, een nieuwe broederbond
Van meesters en van knechten, waar elkeen vreugde vond

Laat ons nu lustig zingen
Sa, laat ons vroolijk zijn
Dat onze stemmen klinken
Ter eere van Crispijn

Laat ons een oogslag geven op den verlopen tijd
En zien of al ons streven, wierd aan het nut gewijd
Ons doel was van geheel deftig te vieren onze feest
Niet zwieren en vechten, maar vreugde heên om ter meest
In 't eerst deed men ons beven, voor dommen dwang en nijd
Maar al de leden bleeven, in onze sociëteit
En zie na korte dagen wierd men alreeds gewaar
Dat men niet moest verjagen een ingebeeld gevaar
Wij zorgen dat de leden; in christelijken zin
De goede zeden volgen, in echte broedermin
Dat meesters en dat knechten, in eene vriendschaar
Als eene kroone vlechten, van liefde onder malkaar

*Twee jaar is nu geleden, wij kregen eene vaan
Die ons vooruit zou treden en toonen onze baan
't Zal steeds ons leuze wezen, vooruit door werk en deugd
't Staat op de vaan te lezen, dat leidt naar eer en vreugd
Er kwam een dag aanbreken dat d'Edele Gouverneur
Onz'stad eens kwam bezoeken, 't stond al in glans en kleur
De wagen der schoenmakers was den bouquet der feest
Men snee en klopte en naaide er, men dronk er om ter meest
Wij hebben nog bekomen een schoone relikwie
Van Crispijns been genomen, en van zijn broers erbij
Crispijn heeft ons gezegend, gezeten op zijn troon
Ons gilde heeft goed bewezen, wij vroegen maar dien loon.
Wilt nu voort moedig werken, tot bloei der sociëteiet
En altijd wel opmerken dat gij al broeders zijt,
Van 't ambacht der schoenmakers, dat hier in Iseghem bloeit
En dat van jaar tot jare, nog altijd voort aangroeit.*

Elk jaar had een groot avondfeest plaats in de congregatie, en later in het gildenhuis. De programma's van die feesten zijn bewaard gebleven. Als voorbeeld volgt hier het programma van 1890.

AVONDFEEST

GEGEVEN DOOR DE

Sint Crispijns-gilde,

op MAANDAG 10 NOVEMBER 1890.

SPELWIJZER

---

1. Gijzelbertus of eene klucht in het hof van Burgondie.
— Blijspel in 3 bedrijven. 1^e Bedrijf.
  2. De Banneling. — Romance.
  3. De duivel op fleschen.
  4. Gijzelbertus. — 2^e Bedrijf.
  5. Afrika's klacht. Lied.
  6. Gijzelbertus. — 3^e Bedrijf.
  7. Gildelied.
  8. Koben Snulleman. — Alleenspraak.
  9. Hoe men schilder wordt. — Gebarenspeel.
-

PERSOONEN VAN HET BLIJSPEL.

Philips de Goede, Hertog van Burgondie.
Karel de Stoute, zijn zoon.
Oroute, Vertrouweling van den Hertog.
Valerius, Hoofdman der lijfwachten.
Fulco, Knecht van Valerius.
Fadius, Wijsgeleerde.
Een Sterrekundige.
Een Afgeveerdigde.
Een Geneesheer.
De Ambassadeur van China.
Gijzelbertus, de metsersdiener.
Lubin, Metser.

De zaal wordt geopend ten 7 uren.

Men zal juist ten 7 1/2 beginnen.

DEKEN EMIEL DIERICK

Zoon van Eduard en Justine Pachtebeke, geboren te Izegem de 18.9.1858 en er overleden de 15.7.1930.

- 1° Prefect van de jongelingencongregatie
- 2° Schatmeester van de kerkfabriek van St. Tillo
- 3° Voorzitter van de spaar- en lijfrentekas (in de Gilde)
- 4° Voornaamste medestichter van de vrije vakschool
- 5° Deken van de St. Crispijngilde van de congregatie
- 6° Gemeenteraadslid
- 7° Lid van de werkrechtvaardersraad
- 8° Meester van de zondagsschool van 1873 tot 1891
- 9° Leraar en technisch raadgever aan de vakschool

Hij had slechts school gelopen in Polletsschool en was een paar jaar in Wallonië geweest.

De familie Dierick vormde schoenmakers.

Emiel was reeds een soort lesgever in de maandelijkse vergaderingen van de St. Crispijngilde. Tijdens de wintermaanden van 1900 - 1901 begon hij aan een reeks lessen in het samenstellen van schoenpatronen. Dit gebeurde de maandagavond in de lokalen van de congregatie. Hij had een vijftiental leerlingen, volgende namen komen er voor : Adolf en Arthur Samijn; Richard en Theophile Vandommele, Alfons en Jules Dejan, Henri Mesdagh, Joseph Lambert, Achile Hoornaert, Arthur Desmedt, Valeer Strynckx.

Laat ons zeggen dat de Gilde en de Volkswerken te Izegem in zekere zin het syndikalisme hebben voorbereid. De eigenlijke doelmatige arbeidersvereniging gesteund op het beginsel van het syndikalisme, kwam te Izegem tot stand in de loop van het jaar 1906.

Volgens het weekblad "*De Iseghemnaar*" van 14.4.1906 hadden de lessen van Emiel Dierick in 1905 zulk succes (100 leerlingen) dat men besloot de lessen jaarlijks in te richten. Emiel Dierick ontbood een vreemde lesgever, de Heer Bogaerts uit Antwerpen (geboren St-Niklaas-Waas 30.8.1868). Hij sprak over de verenigingen in de grootstad en zette aan tot het stichten van een syndikaat. Dit was een moeilijke onderneming. Het regende banbliksems en bedreigingen over de hoofden van een handvol kristelijke arbeiders die van een syndikaat spraken en daartoe heimelijk vergaderden in de herberg "*In Sint Antonius*" bij Henri Porteman.

Intussen was Emiel Dierick gemeenteraadslid geworden. Men stelde in de St. Crispijngilde voor, zijn invloed te gebruiken om in de nijverheidsschool een lessenreeks in te richten voor schoenmakers. Hij vond een andere oplossing en kreeg lokalen ter beschikking boven de bolletra in de Gilde. Wij kunnen zeggen dat dit de stichting betekende van de vrije vakschool, die nu uitgegroeid is tot een technisch instituut met ongeveer 800 leerlingen.

WERKEN VAN EMIEL DIERICK

1. HANDBOEK VOOR SCHOENMAKERIJ - Drukkerij J. De Busschere - Bonte, Iseghem - 1924 - 104 blz. verrijkt met een losse vragenlijst van 20 blz. (één exemplaar berust in 't schoeiselmuseum)
2. ISEGHEM OVER HONDERD JAAR - Verschenen in het weekblad " De Mandelbode " van 12 maart 1927 en volgende nummers. Het werd nadien gebundeld en uitgegeven door de drukkerij J. De Busschere - Bonte, Izegem, in een boekje van 25 blz.
3. GESCHIEDENIS VAN DE CONGREGATIE DER JONGELINGEN 1847 - 1897 - Bijeenverzamelde ter gelegenheid van het gulden jubelfeest - 1897 - Drukkerij J. Dooms, Iseghem - 67 blz.
Dit boekje werd in originele herdruk klaargemaakt in de drukkerij J. Hoche-
pied en uitgegeven door de Congregatie van Izegem in november 1972. De
eerste exemplaren werden aangeboden op 't Sint-Ceciliafeest van 1972.
4. EEUWFEEST VAN DE ZONDAGSCHOOL DER KNECHTEN 1812 - 1912 - Drukkerij J. De Busschere - Bonte, Izegem 1912 - 43 blz.
5. GEHEUGENIS DER BLIJDE WEDERKOMST IN ISEGHEM VAN BARON KAREL GILLES DE PELICHY EN ZIJN EDELE GEZELNEDE MARIA VAN DER RENNE DE DAELENBROECK. 27 juli 1902. Drukkerij J. Dooms Iseghem. Boek- en steendrukker. 1902 - 55 blz.
6. Verslagen in " Economische Volkswerken." uitgegeven door E. H. Vandendriesche. 1896.
7. Reeks gelegenheidsgedichten
8. Reeks gelegenheidsliederen, waaronder de jaarlijkse liederen van de Sint - Crispijnfeesten.

BIBLIOGRAFIE

- Dekenaar archief St. Tillo - Izegem
- Niet gepubliceerde aantekeningen van Alfons Dejan (Archief "Ten Mandere")
- Handschrift Emiel Dierick " Kronijk van de Sint Crispijngilde " (Nu archief " Ten Mandere ")
- Een studie van Baron de Pélichy (In het Stedelijk Schoeiselmuseum)
- " De Gazette van Iseghem " Katholiek weekblad voor Iseghem en omliggende, 1896 - 1914.
- " De Mandelbode " voortzetting van "De Gazette van Iseghem "
- " Het ontstaan der ambachtsgilden " Akkerman 1919
- " Opkomst, bloei en verval der gilden " Aalberse 1912
- Brieven van Emiel Dierick gevonden in het dossier Dejan.
- " 50 jaar christelijke arbeidersbeweging Izegem " door Jozef Geldhof 1957.
- " Hoe ik schoenmaker werd " door Bruno Acx.

**BENT U REEDS BIJ DE VOORINTEKENAARS VAN
" IZEGEM VROEGER EN NU " ?
ZO NIET, SCHRIJF DAN ONMIDDELLIJK 450 FR
OVER OP P.R. 95.76 VAN DE BANK VAN
ROESELARE EN WEST-VLAANDEREN
MET VERMELDING: REKENING 712-0700260-03
HEEMKUNDIGE KRING - IZEGEM
OPWEL VOOR REKENING 712-0700579-31
DRUKKERIJ J.HOCHEPIED - IZEGEM**

**DOE HET NU ! 'TIS NOG NIET TE LAAT.
NA 31 AUGUSTUS IS DE PRIJS 600FR.**

VRAAG EN ANTWOORD

Kontaktribriek tussen de lezers en de kring

Niet alleen de kring zelf kan vragen stellen, ook de lezers kunnen dat. Alle vragen en antwoorden worden graag opgewacht op de redactie : Antoon Vandromme, 54, Blauwhuisstraat, 8700 Izegem.

DE REDAKTIE VRAAGT :

1. Frontblaadjes "DE ISEGHEMNAAR", Nrs 1 en 2. Alle andere nummers (31) zijn reeds in ons bezit. Wie helpt ons aan deze laatste, moeilijk te vinden exemplaren.
2. Documentatie over de Izegemse eeuwelingen.
3. Nota's en foto's over juffrouw Eugenie Angellis, die in 't begin van deze eeuw de H. Hartkerk liet bouwen.
4. Foto's van verdwenen fabrieken en beroepen.
5. Groepfoto's van bestaande en liefst van verdwenen verenigingen. Indien het mogelijk is met een naamlijst van de personen en een juiste of een vage datum wanneer de foto genomen werd.
6. Foto's van grote feesten die in de loop van de laatste eeuwen te Izegem plaats vonden.
7. Zichten van het leeggelopen kanaal toen er in de vijftiger jaren een bres gekomen was op de rechteroever even buiten de brug van Ingelmunster.
8. Zichten van kruisen en kapelletjes, vooral van deze die nu reeds verdwenen zijn.
9. Foto's van de Izegemse en de Emelgemse burgemeesters.
10. Alle mogelijke straatzichten die dateren van vóór 1950.

Zo U iets aan de redactie opstuurt, vergeet dan het volgende niet :

- Wil op de ommekant van de foto's of de documenten UW NAAM en ADRES vermelden om ze dan bij gelegenheid aan uw adres terug te kunnen bezorgen.
- Indien op toegestuurde bescheiden NAAM en ADRES van de afzender ontbreekt wordt dan ook ondersteld dat de kring deze zaken als eigendom mag blijven aanzien

46 - Alles wordt met dank aanvaard.

ACTUEELTJES NR. 28

De nummers met een * verwijzen naar actueeltjes in beeld

- 655 Weer verdwijnt een zeer vertrouwd hoekje Izegem "*Het Kruiske*", aloude herberg op de hoek van de Gentse- en Papestraat wordt gesloopt; in de plaats komt een modern flatgebouw.
- 656 Onze streekgenoot, Willy Demey, huidige dirigent van de Koninklijke Stadsfanfaren, nam deel aan de "Tenuto"-wedstrijd, ingericht door de B.R.T. Hij werd een der negen laureaten, stak mateen 70.000 Fr op zak en kreeg de verzekering 2 concerto's te mogen spelen voor de T.V.
- 657 In de gilde gaat de aflossing verder. Julien Renier, schepen van Regie en voorzitter van de Kon. Harmonie Leo XIII, wilde plaats maken voor jongeren. Hij wordt als 4de voorzitter opgevolgd door de dynamische "witte" Michel Kesteloot. Bij dit afscheid werd Julien door de Middenraad flink gehuldigd.
- 658 Op zondag 28.1.73 vierde Mandelclub 2 kampioenen ten Stadhuize, nl. Geert Vergote, nationaal scholierenkampioen 800 m. en Herman Devolder die nationaal B-kampioen werd, tot eenieders verrassing eveneens op de 800 m.
- 659 Op 2.2.73 ging in de feestzaal Tijn het "Politiek avondgebed" door, georganiseerd door de K.S.A.-hernieuwers en de Sein-groep van Izegem. Het werd een succes vanwege de opkomst en het gehalte was hoogstaand.
- 660 3.2.73 - De heer licentiaat De Poortere leidde in de kunstgalerij "LADEUZE" Etikhove, op een vernisage het groepswerk in van zeven kunstenaars waaronder Mia Deprez uit Izegem. Deze tentoonstelling bleef open tot 8.3.73 (n.v.d.r.).
- 661 Op 18.2.73 huldigde het Rode Kruis van België, afd. Izegem, zijn bloedgevers. Heel wat edelmoedige Izegemnaars ontvingen een diploma of plakket voor 10, 25 of meer bloedgiften. Tevens werd hulde gebracht aan de heer Marcel Christiaens, scheidend secretaris.
- 662 Daags voordien werden de eerste beelden langs de T.V.-distributie doorge-

stuurd, ontvangen in het Informatiecentrum. Alles verliep prima en belooft voor de toekomst. Reeds meer dan 3500 aansluitingen werden genoteerd.

- 663 Zaterdag 24.2.73 vierde "Scola Cantorum" zijn 15-jarig bestaan. Te 18 u. luisterden zij een H. Eucharistieviering op in de H. Familiekerk. De leiding berustte bij Geert Claeys en Herman Roelstraete bespeelde het orgel. Moge dit koor nog vele jaren en dikwijls onze stadsfaam "excelsoir" tillen en ver uitdragen !
- 664 Zondag 25.2.73 gaf de Kon. Harmonie Leo XIII haar winterconcert onder leiding van dirigent L. Maertens. Een flinke opkomst steunde de muzikanten en het bestuur.
- 665 Einde februari had bij de Hr Jos Claeys een ontvangst plaats naar aanleiding van een prijsoverhandiging. Juffr. Damiene Denys uit de Meensesteenweg, studente aan het Lyceum de Pélichy, was internationale laureate geworden uit 1800 deelnemers aan een tekenwedstrijd "Milieubescherming". Ze won er een 10-daagse reis mee : naar de Camargue met heel haar gezin !
- 666 Woensdag 7.3.73 werd onze stad andermaal door een felle brand geteisterd : een ruim deel van het meubelbedrijf Rousseau ging in de vlammen op.
- 667 In het Rustoord vierden onze oudjes een zeer geslaagd Karnavalfeest. De directie en vooral Juffr. Th. Ameye hadden weer bergen werk verzet maar onze oudjes "deden" het toch maar weer !
- 668 Zondag 11.3.73 bracht het St.-Jozefscollege weerom een geslaagde toneelvoering "Stalag 17". Een volle feestzaal bewees het succes en was voor leeraars en studenten een stimulans tot doorzetten.
- 669 Op 17 en 18.3.73 ging in onze stad het "Gezinsweek-end" door, ingericht door de Stedelijke Gezinsraad en de Bond van Grote en Jonge gezinnen. Na een H. Mis in St.-Tillo had in zaal Sportief een feestavond plaats. Het werd ook de gelegenheid om de oud-voorzitter Hr Marcel Clarysse in de bloemen te zetten. Ir. Jaak Derolez neemt zijn taak over. 's Anderedaags had dan in het Auditorium het optreden plaats van de Izegemse huisgezinnen met spel en zang. Het gezin Leroy met Jo en Trui, haalde het, maar alle deelnemers past een hartelijk proficiat om hun prestaties.
- 48 670 Op zondag 18.3.73 zette de Kon. Harmonie van de Kongregatie de viering in

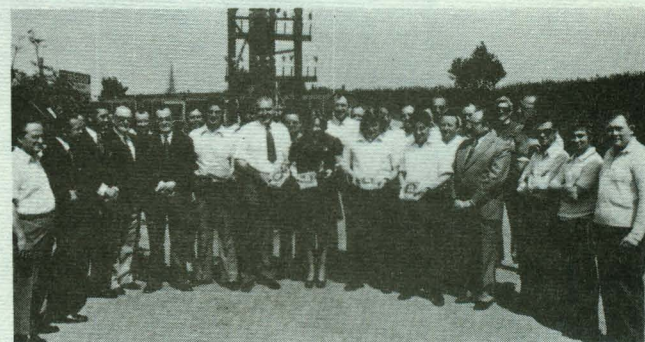
"HET KRUISKE" verdween.

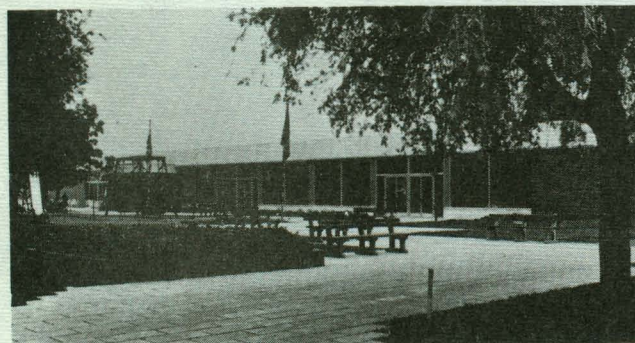
maart – Brand bij Rousseau.

maart – Boomplanting in de stad.

mei – Schutterstroofe "De gouden schoen".

mei – Opening Iso

mei – 50 jaar bouwmaatschappij

juni – Laureaten van stedelijke leergangen 1973

juni – 1ste lustrum van de BATJES

- van haar 120-jarig bestaan met haar winterconcert. Het werd een topper ! Muziek van de bovenste plank en dat voor een overvolle zaal. Kenners spaarden hun uitbundig lof geenszins. Dirigent Fr. Soete, president Not. Sagon en zijn bestuur, en niet het minst de muzikanten, mochten trots zijn !
- 671 Op 24.3.73 ging ook voor de 4de maal in onze stad de Boomplantingsdag door. Het gebeurde in de nieuwste straten van Kasteelwijk-Zuid. Na een aarzelend begin, kwam er roering, en de inwoners plantten elk hun eigen boom. Zo moet het !
- 672 Schilder W. Vervisch uit Rumbeke, stelde ten toon in het Stadhuis vanaf 30.3.73. Niet-academisch geschoold, weet deze self-made man langs zijn beheerste kleuren materie te ontroeren, in meestal figuratief werk.
- 673 Op zaterdag 31.3.73 werd in het Stadhuis een monografie voorgesteld over onze Izegemse kunstenares Mia Deprez. Het is een werk van de heer W. De Taeye en geeft benevens een levensschets ook een overzicht van haar prestaties, prijzen, enz...
- 674 Officieel telt onze stad nu ook een 2de voetbalvereniging : "S.V. Izegem" met terreinen in het Jeugdcentrum aan de Mentenhoekstraat.
- 675 Ter gelegenheid van het derby tegen Winkel Sport op 8.4.73 werd K.F.C. Izegem, nu reeds zeker van de titel in 1ste Provinciaal, een eerste gehuldigd. Aan de spelers en bestuur deze opgang te bestendigen !
- 676 Het architectenbureau Emiel en Luc Allewaert behaalde een dubbele bekroning : in een wedstrijd uitgeschreven door Witab en Leiðdal, en in de wedstrijd " Expodorp te Knokke-Heist" uitgeschreven door de Nationale Maatschappij voor Huisvesting. Een pluim voor die Izegemse "boze" architecten !
- 677 Eddy Verfaillie en Rudi d'Artois stelden op 19.4.73 ten toon in "Mandel-dale". Als kunstschilder en betonsculpteur werden zij voorgesteld door de heer Lietaert uit Kuurne. Burgemeester Nyffels sloot hierbij aan met een woord van hulde en dank.
- 678 Op zaterdag 28.4.73 ging te Izegem de Vijfde Bloemenmarkt door. Het weder was deze maal iets beter dan vorige jaren en de vele kooplustigen waren present. De deelnemers werden stuk voor stuk "gediplomeerd" en Omer Velghe bekwam de medaille van de Minister van Landbouw uit de handen van de heer Pattou.

- 679 Diezelfde dag startte de Handels- en Tienerfair. Ze werd een succes over de ganse lijn. De standen waren zeer verzorgd, er was veel nering en de toeloop fantastisch !
- 680 Op zaterdag 5 mei ging het 2e vriendenmaal door van kunstschilder Mia Deprez in de lokalen van Hotel Alhambra, Rodeberg, Westouter. Bij deze gelegenheid werd een tentoonstelling van haar werk geopend die tot 21 juni voor 't publiek toegankelijk bleef. Journalist Walter De Taeye gaf 't inleidend woord op deze vernisage. (n.v.d.r.)
- 681 Toneel is een constante waarde te Izegem. De "Overwinders in Eendrachtigheyt" kwamen op de planken met "Een handvol sneeuw", een keihard stuk dat toont hoe druggebruik leidt tot aftakeling. Het werd een prima-opvoering, de naam en faam van de groep waardig.
- 682 Met de regelmatigheid van een klok stellen kunstenaars ten toon te Izegem. Deze maal was het Mevr. Rita Vyncke-Missant uit het verre Turnhout. Haar werk is warm, fantasierijk en vrouwelijk.
- 683 Op 12.5.73 vertrok uit onze stad, de derde zoon van Hr. en Mevr. A. De Klerck, uit de Krekelmotestraat, naar Zaïre. Hij gaat er te Daga de paters Scheutisten bijstaan, zich leren aanpassen, de taal bestuderen, om na een 3-tal jaren terug te keren naar Scheut en dan zijn overblijvende studiejaar te voltooien tot het priesterschap.
- 684 Voor de derde maal werd door het Kon. Gild St. Sebastiaan "de Gouden Schoe" te verschieten gegeven. Deze competitie die met ploegen van 5 schutters betwist wordt zag als eindoverwinnaar de ploeg van St. Denijs St. Sebastiaan die de overwinning behaalde met 21 punten, de ploeg was samengesteld uit : Maes Mark - Demeulemeester Nadine - Anselyn Marcel - Forment Armand en Desmedt Germain. Tweede werd St. Sebastiaan Beveren Leie met 17 punten, 3e de overwinnaars van de eerste gouden schoe de ploeg uit Evergem Lindekenshof. Dhr. Volksvertegenwoordiger Burgemeester Nyffels vergezeld door de heren Schepenen Tytgat, Vandenbergh, Vanlerbergh, en Van Staay overhandigde de gouden trofee en de geldelijke prijzen aan deze wedstrijd verbonden. De individuele overwinnaars werden de heer Maes Mark in de kleine vogels en de heer Marcel Anselyn in de hoge. (n.v.d.r.)
- 685 Diezelfde dag werd de nieuwe feestzaal van stad ingehuldigd. Gelegen in de

recreatiezone, aansluitend bij het sportstadion, staat "Iso" nu ten dienste van alle Izegemse groeperingen en maatschappijen. Ruim 1.000 personen kunnen erin. Rondom is een sobere, maar doordachte aanplanting aangebracht. Het geheel is wel indrukwekkend en mooi te noemen.

- 686 Het Izegems Rustoord telt een religieuze minder : Zuster Gabriëlle Wolfcarius uit Desselgem, was 20 jaar lang keukenzuster voor onze oudjes. Nu is zij reeds te Nieuwpoort en werd hier opgevolgd door kok Geert Hoornaert uit Kuurne.
- 689 Zaterdag 21.5.73 had dan de officiële huldiging plaats van K.F.C. Izegem ten Stadhuize. Voorzitter Mulier, Inspecteur Vandommele, Hr. A. Degezelle en burgemeester Nyffels voerden het woord op deze heuglijke feestviering.
- 688 25 - 26 en 27 mei 1973 stond Rerum Novarum te Izegem in het licht van "Vrijer leven". De werkgroep "Leefmilieu" leverde de voorstellen en ideeën. De expo was zeer verzorgd en mocht ruime belangstelling genieten, niet alleen van trouwe Gildebezoekers, maar eveneens van vele geïnteresseerden en van het Stadsmagistraat.
- De interscholenwedstrijd "Wie weet wint", bracht een volle feestzaal, zeer veel sfeer en doorgehouden strijd. St.-Jozefscollege won het pleit.
- 689 De meimaand bracht ook de schoolfeesten in St.-Rafaël, H. Familie en Engel Bewaarderschool. Telkens een succes met veel vreugde en genegenheid vanwege de sympathisanten.
- 690 2.6.73 - In de lokalen van het "Oud-Ziekenhuis" te Oostburg (Zeeland-Nederland) ging de vernisage door van "VLAAMSE KUNSTENAARS, TUSSEN SCHELDE EN LEIE". Deze expositie werd ingericht in het kader van de "VLANDRIADE 73" en werd ingeleid door de heer F.B. Verelst, afgevaardigde-beheerder van de v.z.w. Open Kring, Steendam, 55, Gent. Er zijn werken van 14 kunstenaars opgenomen. Onder de aangeduide kandidaten is Mia Deprez de enige Westvlaamse vertegenwoordigster. De tentoonstelling blijft open tot 31 augustus. (n.v.d.r.)
- 691 Op 4 juni startten de werken aan de verbrandingsoven; deze komt er in de plaats van de ouderwetse en reeds opgevulde "putten".
- 692 Op 27.5.73 vierde de Izegemse Bouwmaatschappij haar 50-jarig bestaan. Directeur-generaal Spruyt van de Nationale Maatschappij voor Huisvesting

- loofde de Izegemse werking over deze halve eeuw. We mogen gerust zeggen dat de grote animator en promotor van de Izegemse Bouwmaatschappij de Heer Robert Holvoet geweest is. De kranige 91-er werd driemaal vereremerkt, wat hem niet te zeer ontroerde ! Hij wist nog allen te danken en te prijzen !
- 693 De muziekmaatschappij "Vrije Kunstvrienden" zijn "koninklijke" geworden. Reeds meer dan 50 jaar bestaat "Sarelke Blommes" muziek en zij vierden dat zeer terecht.
- 694 Op 27.5.73 eveneens schitterden onze ruiters weerom te Heestert. Ze veroverden 3 eerste prijzen en 12 medailles. Dat belooft tegen 15 juli te Sijsele !
- 695 Op 29.5.73 kwam Staatsminister Theo Lefevre spreken voor een overvolle zaal, als gast van de lokale C.V.P.-afdeling. Hij putte uit zijn rijk politiek leven en benadrukte dat de dominanten in het politiek leven moeten blijven : het algemeen belang en het "gemenebest".
- 696 Ook het V.T.I. was nog eens te klein om alle sympathisanten, ouders en oud-leerlingen te herbergen bij gelegenheid van hun jaarlijkse open-deurdagen en expo.
- 697 Donderdag 1.6.73 was de Gilde in een echte Rerum-Novarumstemming. De Hr A. Harinck hield de feestrede. Als Nationaal secretaris van de K.W.B. beklemtoonde hij vooral de verbondenheid, de sociale onrust en het leefmilieu in de hedendaagse wereld.
- 698 Voor het eerste lustrum kenden de Izegemse Batjes op 2 en 3 juni 73 een heerlijk weertje en ongewoon grote bijval. De jeugd en de vele kijk- en kooplustigen kregen hun gading. De 15 muziek- en majorettegroepen hielpen mee aan het welslagen van deze drukke dagen.
- 699 In het Stadhuis ging een tentoonstelling door van creatief jeugdwerk, ingericht door de C.S.C. en voorgesteld door de Juffrouwen C. Parmentier en Fr. Maertens. Dergelijke initiatieven mogen vermenigvuldigd worden !
- 700 De "Stedelijke Leergangen" bekroonden hun laureaten met goud : Rik Monserez in steno-dactylo, Jozef Deprez in boekhouden en William Vancoillie in bouwkunde. Verder haalden hun einddiploma : Nicole Vuylsteke, Luc Gadeyne en Sonia Landuyt, Raf Defour en Marie-Jeanne Windels. Te vermelden ook de "Creatieve Jeugdwerkgroep" die, binnen de muren van de academie, zeer flink ge-

presteerd heeft.

701 Bij het Koninklijk Handbooggild St. Sebastiaan ging op 24 juni de konings-
schieting door. Het was de heer Joseph OSTYN die in de 14e ronde de konings-
vogel neerhaalde en tot koning uitgeroepen werd. (n.v.d.r.)

SNIPPERS NR. 9

---

90. Na de strenge en langdurige winter van 1890 (winter tijdens dewelke de "gaaisprange" op de bassin van de vastgevroren vaart werd geplaatst voor een grote schuttersprijskamp) was het weder in 1891 inzonder goed geweest voor de aardappelteelt. Niemand kon zich herinneren zo een teelt gekend te hebben. Ook vond men gemakkelijk 100 kgr aardappelen te koop voor 5 frank. Veertien dagen na Izegem-kermis kwamen verscheidene boeren ter markt om aardappelen te koop te stellen. Bij het begin der markt te 9 uur vonden zij enige kopers aan 5 Fr per 100 kgr, maar de prijs daalde stilaan tot 4,50 Fr, verder tot 4 fr. Rond elf uur stond een zekere Vandewalle van aan "Kruipendeerde" met een overschot van twee zakken. Men bood hem 2,50 Fr voor zijn laatste 100 kilo. "'k Zou ze nog liever uitgieten!" riep de boer. Maar enige omstaanders gaven hem een handje hulp om zijn zakken te ledigen! De politieagent Sette kwam bij, gaf de boer een half uur tijds om zijn vruchten weer in te zakken, maar de uitgieters gelastten zich de patatten, elk voor een deel, weg te dragen en zo was de boer bespaard van een aantekening op het zwart boekse van de politie.
91. Een trouwe lezer van "De Mandelbode" schrijft wat volgt:
"De grote wijzigingen en verbeteringen die Izegem tijdens "de jongste vijftig jaar verfraaiden, mogen werkelijk als "voorbeeld gesteld worden. Niettemin mag er opgemerkt worden dat het te betreuren valt, dat enkele typische huizen, "die echte stadsjuweeltjes vormden, toch moesten de plaats "ruimen voor nieuwe gebouwen.
"Onder deze huizen noemen wij het groot sierlijk huis, des- "tijds bewoond door Jan Hoornaert, gelegen langs de noord- "kant van de grote Markt. Dit huis werd afgebroken om ver- "vangen te worden door het "Gouden Mandeken" huis dat nu "bewoond is door de heer Oogarts De Zutter (thans dhr G.Sab- "be). Het gelijkvloers van de winkel Jan Hoornaert kwam on- "geveer een anderhalve meter boven de begane grond; men be- "reikte de brede, dubbele ingang deur langs de brede trap "van een tiental treden, belegd met zuilen in hardsteen.
"Aan beide zijden van de trap stond een ijzeren leuning en "gans de breedte van het huis was genomen door twee grote "winkelvensters, het ene voorbehouden voor hoeden en klakken, "het andere voor gereede schaapvellen en wanten door Jan zelf

"gemaakt. Het onderdeel van het huis (op hoogte van het
"voetpad) bergde de materialen der marktkramers. Bedoeld
"huis was van de zestiende eeuw en maakte het sieraad van
"de markt. Bij de inhuldiging van den Heer Pastoor De Hul-
"ster, bekleedde Jan Hoornaert een zijner vensters met het
"volgende gedicht:

Jan Hoornaert verkoopt hoeden
klakken en wanten
Hij wacht immer op nieuwe,
goede klanten
Zijn waren zijn trouwens
van te goe kwaliteit
Dat de koopers bediend zijn
voor een te langen tijd.

"Een tweede huis dat moest bewaard blijven was de beenhou-
"werij van Ko Ghekiere,⁽¹⁾ aan het begin der Marktstraat, recht-
"over het Vredegercht. Eveneens rond 1580 opgebouwd, was dit
"wit gekalkt huis een toonbeeld van de aloude bouwtrant: hal-
"ve vensters zonder glas, de voordeur in twee onderscheidene
"delen (bovenkant en onderkant), de oude eiken trap in de win-
"kel, die niet vroeger dan in 1850 bevloerd werd met blauwe
"plaveien. Een klient vroeg eens aan Kootje waarom hij geen
"glas liet steken in de vensters zijner beenhouwerij: Ko ant-
"woordde dat de volle lucht de goede kwaliteit verzekerde
"van zijn vlees zonder benen.

"In de Brugstraat, rechtover het gasthof "t Wit Peerd" stond
"de meubelwinkel der gebroeders Alois, Laurent en Emiel Cla-
"rysse. De gevel van dit huis was tot op twee meters hoogte
"bekleed met zware kunstige motieven in hard hout, gesneden
"door Alois Clarysse, laureaat aan de beeldhouwschool van
"Antwerpen. Deze gevelbekleding lokte de bewondering uit van
"alwie een greintje kunstzin had. Hoger genoemde Alois Cla-
"rysse beeldhouwde eveneens de kunstige preekstoel en de
"biechtstoelen van St. Hiloniuskerk.

"En wat gezegd van de oude kruiskapel die het sieraad der
"stad was? Een ruime kapel, in renaissance-stijl, die de in-
"druk gaf van het koor ener kerk; de wanden der muren waren
"bekleed met oude Brabantse kunsttegels en het prachtige
"kruisbeeld met, aan den voet, het expressieve beeld der Moe-
"der van Smarten vormeden een aanlokking tot het gebed voor
"elke voorbijganger. Jan, de huidige Kruiskapel heeft dezelf-
"de meubels, met Kruis en Liefde Vrouwbeeld overgenomen, maar
"welk verschil van stemming en ingetogenheid?

"Zo de oude Kruiskapel moest verdwijnen, ware het beter ge-
"weest deze kapel, steen voor steen weg te nemen om de kapel
"op haar nieuwe plaats op te bouwen zoals ze vroeger was.